

STYRDOKUMENT I BOTKYRKA KOMMUN

Socialnämndens riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Strategi
Program
Plan
Policy
Riktlinjer
Regler

Diarienummer: SN/2020:00279

Dokumentet är beslutat av: Kommunfullmäktige

Dokumentet beslutades den: 2021-03-25

Dokumentet gäller för: Socialnämnden

Dokumentet gäller till den: tillsvidare

BOTKYRKA
KOMMUN

Dokumentet ersätter: Riktlinjer ekonomiskt bistånd 2016:155

Dokumentansvarig är: Kommunfullmäktige

För revidering av dokumentet ansvarar: Socialnämnden

För uppföljning av dokumentet ansvarar: Socialnämnden

Relaterade dokument:

Innehåll

1. Allmänt	7
Inledning	7
Läshänvisning.....	7
Riktlinjernas syfte och innehåll	8
Lagstiftning	8
Socialtjänstlagen (SoL).....	8
Motiverande samtal	11
Struktur i akten – förvaring av inkomna handlingar	12
Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar	12
Övriga styrdokument	13
2. Handläggningsprocessen	14
Ansökan	14
Skillnad mellan ansökan och rådgivande samtal.....	14
Återtagande av ansökan.....	14
Att inleda en utredning	15
Utredning	15
Vägen till självförsörjning.....	15
Utredning av rätten till bistånd under tiden.....	15
Förenklad handläggning.....	16
Innehållet i en utredning	16
Information.....	16
Barnrättsperspektiv.....	17
Rätt utbetalning till rätt person - verifikation av inlämnade uppgifter.....	20
E-ansökan och automatisering.....	21
Olika hushållstyper.....	24
Inkomstberäkning.....	28
Beslut	33
Överklagande.....	34
Avslut av ärende	34
Återkrav och Återsökning	34
Återsökning Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.....	34
Återsökning Migrationsverket.....	35
Återkrav enligt socialtjänstlagen.....	37
Handläggning av felaktiga utbetalningar (FUT)	40
Utredningsåtgärder.....	41
Återkrav.....	41
Polisanmälan vid misstanke om bidragsbrott.....	43
Registrering i Procapita	44
3. Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd	45
Arbetslösa	45
Att stå till arbetsmarknadens förfogande.....	45

Insatser	45
SFI-studier	46
Kompetenshöjande verksamhet	46
Sökande som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande.....	46
Frånvaro	46
Ledighet.....	47
Personer som har sagt upp sig.....	47
Arbetssökande med otillräcklig A-kassa eller Alfakassa	48
Arbetssökande med otillräcklig föräldrapenning.....	48
Barn och ungdom 0-18 år.....	48
Handläggning av beslut om fritidspeng	49
Företagare	49
Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård.....	50
Kontraktsvård	51
Samhällstjänst	51
Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten	51
Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.....	51
Rehabilitering/samverkansmöte	53
Sjukersättning eller aktivitetsersättning	53
Avslag på ansökan om ersättning från Försäkringskassan	54
Personer med sociala och/eller medicinska problem.....	54
Personer med missbruksproblem	54
Personer med psykisk ohälsa.....	55
Personer som vistas utomlands.....	55
Personer 65 år och äldre	56
Studerande	56
Vuxenstuderande	56
Ungdomar under 21 år som går i skolan	57
Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar	58
Utländska medborgare	58
EU-medborgare	58
Personer utan uppehållstillstånd	60
Personer med uppehållstillstånd	62
Nordiska medborgare	66
Återföreningar	66
4. Försörjningsstöd	67
Riksnorm	67
Merkostnader för umgänge med barn	68
Övrigt försörjningsstöd.....	69
Allmänt om boende.....	69
Hushållsel	75
Bredband och dator	76
Hemförsäkring	76

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa	76
Resekostnad med allmänna kommunikationsmedel	77
Försörjningsstöd vid vistelse på institution	77
Nödprövning och akut bistånd	78
Beslut som löper över flera månader	80
5. Bistånd till livsföringen i övrigt	81
Begravningskostnad	81
Skäliga kostnader	81
Asylsökande	82
Diskmaskin, tvättmaskin etc.....	82
Flyttkostnader	83
Färdtjänstavgift	83
Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	83
Glasögon eller kontaktlinser.....	83
Hemtjänst/boendestöd	84
Hemutrustning	84
Generellt	84
Vilket bistånd kan beviljas och till vad?	86
Juridiska kostnader och stämpelavgifter	86
Advokatkostnader	86
Stämpelavgifter	87
Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet	87
Hälso- och sjukvård.....	88
Magasineringskostnad	89
Resor.....	89
Rekreativresor	89
Resa till begravning	89
Återföreningsresor	90
Resor i samband med umgänge med barn	90
Sjukresor	90
Renoverings-/underhållskostnad	91
Skolkort – SL	91
Skulder.....	91
Spädbarnsutrustning.....	92
Tandvård.....	93
Kostnadsförslag	93
Akut tandvård	94
Nödvändig tandvård	94
Yttrande till utskott	96
6. Bilaga - Lagstiftning	97

1. Allmänt

Inledning

Socialtjänsten ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänstens arbete ska inriktas på att frigöra och utveckla enskilda och grupperns egna resurser, med hänsyn till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Arbetet ska bygga på människors lika värde, respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

I styrdokumentet *Strategi för ett jämlikt Botkyrka och Ett hållbart Botkyrka* fastställs att Botkyrka ska vara en plats där alla invånare känner sig hemma och har samma möjligheter i livet, och att kommunen har ansvar för att alla Botkyrkabor får de bästa förutsättningarna för ett bra liv. Kommunen ska bidra till ett hållbart samhälle, för nuvarande och kommande generationer, och bryta mönstret av ökande sociala och ekonomiska klyftor mellan kommunens invånare. En förutsättning för hållbar utveckling är ett jämlikt samhälle, där inkludering, jämställdhet, medskapande, ansvarstagande och icke-diskriminering råder. Ett jämlikt samhälle leder till ökad sammanhållning, trygghet och delaktighet, något som gynnar alla invånare oavsett social och ekonomisk bakgrund eller situation.

Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att bidra till att hitta lösningar på människors **försörjningsproblem**. Fokus är på att sökande ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Under tiden provas sökandes rätt till ekonomiskt bistånd. Utgångspunkten för dessa riktlinjer är relevant lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Inom socialförvaltningen är huvudfokus att alltid sträva efter att arbeta i team för de individer där det behövs. Den interna samverkan inom socialtjänsten och inom kommunen - är central för att individen eller familjen ska få rätt stöd. Extern samverkan med myndigheter och kunskap om andra samhällsinstanser är också en nyckelfaktor för att kunna stötta individen eller familjen på bästa sätt.

Ekonomiskt bistånd handläggs främst på enheten för ekonomiskt bistånd. Utöver detta så handläggs ekonomiskt bistånd på Mottag vuxen, Våld i nära relation och på Förebyggande vuxen (som handlägger bistånd till nyanlända i etablering). Samtliga enheter som handlägger ekonomiskt bistånd omfattas av dessa riktlinjer.

Läshänvisning

Riktlinjerna har i vissa avsnitt angett läshänvisningar, där det finns möjlighet att läsa mer om det finns tid och behov av ytterligare information.

Hänvisningar sker framförallt till följande:

- Ett annat avsnitt i riktlinjerna
- Relevanta handböcker och vägledningar från Socialstyrelsen
- Kommunens övriga rutiner och styrdokument

Riktlinjernas syfte och innehåll

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i kommunen. Riktlinjerna ger ett stöd i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men en individuell behovsprövning ska alltid göras. Det är i dessa riktlinjer inte möjligt att beskriva alla olika sorters situationer eller behov utan enbart de vanligt förekommande.

Lagstiftning

Socialtjänstens arbete regleras i huvudsak i socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). För socialtjänstens verksamhet gäller ytterligare en rad andra lagar så som äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, föräldrabalken (FB), lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, hälso- och sjukvårdslagen (HSL), socialförsäkringsbalken (SFB) m.fl.

Ytterligare anvisningar kan hämtas från förarbetena till respektive lag. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar. Riktlinjerna kompletteras efter hand med ny lagstiftning och prejudicerande domar t.ex. från Högsta förvaltningsdomstolen. Det sker dock inte kontinuerligt vilket gör att ny lagstiftning och rättsliga utslag fortlöpande måste beaktas.

Socialtjänstlagen (SoL)

Rätten till ekonomiskt bistånd – 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en, i första hand, är skyldig att själv försöka tillgodose sina behov. Detta innebär att använda alla de möjligheter som finns för att själv klara sin försörjning. Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnät för människor som inte själva kan tillgodose sina behov. Det ekonomiska biståndet ska i princip vara en tillfällig hjälp och det är bättre för sökande att klara sin försörjning på egen hand än genom bistånd. Socialtjänsten ska hjälpa sökande på så sätt att hen kan uppnå egen försörjning. Det är bland annat detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker sökandes resurser att leva ett självständigt liv. Biståndet ska tillförsäkra en skälig levnadsnivå. Den skäliga levnadsnivån är inte fastställd till ett visst belopp och kan även innebära andra värden än pengar. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en person med låg inkomst i allmänhet har råd att kosta på sig.

Kommunens övergripande mål i arbetet med ekonomiskt bistånd är att varje hushåll så snart som möjligt blir oberoende av bistånd eller minskar sitt behov så mycket som möjligt genom annan försörjning.

Individuell behovsprövning

Socialtjänstlagen förutsätter att det i varje enskilt fall görs en individuell bedömning av hjälpbehovet och omfattningen av det. Bedömningen ska präglas av ett helhetsperspektiv på sökande och hushållets totala situation. Behovsprövningen ska vara individuell och ta hänsyn till omständigheterna i det specifika fallet. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer sökande från en låginkomsttagare i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Skyldighet att rapportera missförhållande – Lex Sarah

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och missförhållanden förebyggas samt, om de ändå uppstår, rättas till. Enligt bestämmelserna om lex Sarah ska anställda genast rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden.¹

Utöver arbetet med lex Sarah tillkommer arbetet med att uppmärksamma avvikelser i verksamheten, som behöver åtgärdas.

Läs mer i

- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Krav på god kvalitet i SoL och LSS, avsnitt Skyldighet att rapportera missförhållanden – lex Sarah.
- Rutiner för lex Sarah, avvikelser och missförhållanden²

Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)

Bestämmelser om sekretess inom socialtjänsten finns i offentlighets- och sekretesslagen³. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att sökande eller någon närstående till denne lider men⁴. Undantag från sekretessen kan göras när det finns ett samtycke från sökande eller om det finns reglerat i lag. Inför utlämnande av sekretessbelagda uppgifter ska en sekretessprövning alltid göras.

Se även Hantering av uppgifter med sekretess inom socialförvaltningen i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 6 Regler om offentlighet, sekretess och tystnadsplikt mm.

Ansvarsfördelning mellan kommunerna

I socialtjänstlagen⁵ finns bestämmelser om ansvarsfördelningen mellan kommunerna, ansvaret är antingen bosättningskommunen och/eller vistelsekom-

---

¹ 14 kap. SoL

² <https://botwebb.botkyrka.se/sidor/din-forvaltning/forvaltningar/socialforvaltningen/sa-styrs-socialforvaltningen/avvikelser-lex-sarah-och-synpunktshantering.html>

³ 2009:400

⁴ 26 kap. 1 § OSL

⁵ 2 a kap. SoL

munen beroende på situation. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar.

I Stockholms län finns en överenskommelse mellan kommunerna för hemlösa personer. Kommunförbundet i Stockholms läns (KSL) överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län.

Våld i nära relationer

Socialnämndens ansvar för våldsutsatta personer stadgas framförallt i den s.k. brottsofferparagrafen i socialtjänstlagen⁶. Där anges bland annat att nämnden ansvarar för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Kvinnor och barn som utsatts för våld, eller barn som upplevt våld mellan närstående, ska särskilt beaktas. Det är även viktigt att uppmärksamma våldsutövare och erbjuda insatser för att våldet ska upphöra.

Begreppet ”närstående” är enligt Socialstyrelsens definition könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Bedömningen om vem som kan betraktas som närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet. Det är viktigt att beakta att våld kan förekomma i både heterosexuella och samkönade relationer och att såväl kvinnor som män kan vara utsatta respektive förövare.

Våldet kan ta sig många uttryck: fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt eller i form av försummelse m.m.

Om nämnden får kännedom om att ett barn antingen själv utsatts för våld eller andra övergrepp, eller har upplevt att någon närstående har blivit det, ska en utredning av barnets behov av stöd och hjälp inledas utan dröjsmål⁷. Det innebär att om nämnden får kännedom om att en vuxen som utsätts för våld har barn/bor tillsammans med barn, ska informationen omgående rapporteras i kommunens E-tjänst Oro för barn. Finns det akut oro exempelvis brott mot barnet är det viktigt att ringa till mottag barn och berätta att den skriftliga orosanmälan är på väg. Det är viktigt att ett telefonsamtal sker direkt när det finns akut oro för att Mottag barn ska kunna göra sin skyddsbedömning och kan ställa frågor direkt till dig.

Behov av ekonomiskt bistånd

Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis placering i skyddat boende får den våldsutsattas ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller inte. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, dvs. om den sökande själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose hans eller hennes ekonomiska behov. I det akuta skedet är dock skyddsbehovet det primära och tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas utan sedvanlig prövning av den skyddsbehövandes egna ekonomiska förutsättningar.

---

⁶ 5 kap. 11 § SoL

⁷ 6 kap. 1§ SOSFS 2014:4

Se vidare i

- Socialstyrelsens handbok: Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, se särskilt kapitel Insatser till våldsutsatta vuxna, avsnitt Ekonomiskt bistånd.

Stöd till anhöriga/Föräldrastöd

Enligt socialtjänstlagen bör socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Det gäller särskilt kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet (även personer utsatta för människohandel) samt barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna.⁸ Om det uppmärksammas att en person är i behov av detta kan handläggaren vända sig till kommunens anhörigsamordnare för mer information.

Minoritetsspråk och andra språk

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk⁹ innebär utökade rättigheter för vissa minoriteter att använda det egna språket. Bestämmelserna innebär bland annat att sökande har rätt använda sitt språk i sina kontakter med myndigheter som geografiskt helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Botkyrka kommun ingår i förvaltningsområdet för finska. Förvaltningslagen anger också att en myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala¹⁰.

Motiverande samtal

Motiverande samtal (motivational interviewing, MI) är en samarbetsinriktad samtalsstil i syfte att stärka egen motivation och åtagande till förändring, som kan användas i rådgivning och behandling.

Viktiga principer inom MI är att:

- ha ett empatiskt förhållningssätt
- tillämpa ett empatiskt och reflekterande lyssnande
- stärka sökandes tro på sin förmåga och möjligheten till förändring

MI en viktig komponent för att ha samarbetsinriktade samtal, med ett reflekterat lyssnande och ett empatiskt förhållningssätt, där den enskildes behov och berättelse står i centrum. Den professionelles roll är sammanfattningsvis att

---

⁸ 5 kap. SoL

⁹ 2009:724

¹⁰ FL 13 §

hjälpa personen att formulera en egen förståelse av sin situation, egna argument för förändring, och att stärka personen i tilltro sin förmåga.

Struktur i akten – förvaring av inkomna handlingar

För att underlätta arbetet bör det finnas en logisk och enhetlig gemensam ordning för förvaring av olika handlingar i personakten. Det ska gå snabbt och enkelt att hitta relevanta dokument i personakten. Upplägget ska även underlätta aktvård och gallring. Inkomna handlingar ska som regel inte rensas, utan slängs först i samband med gallring.

Vid avslut av ärende ska samtliga beslut skrivas ut. En särskild gallringsrutin finns för detta.

Se vidare i

- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Bevarande och gallring av handlingar m.m.
- Socialförvaltningens styrdokument för informationshantering

Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är utöver lagstiftningen styrande och vägledande för arbetet.

- SOSFS 2013:1 Allmänna råd om Ekonomiskt bistånd. Tillhörande handbok *Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten* (2013).
- SOSFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. Tillhörande handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015).
- SOSFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Tillhörande handbok *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd* (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (2012).
- SOSFS 2011:5 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Lex Sarah. Tillhörande handbok *Lex Sarah – Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah* (2014).
- SOSFS 2014:4 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Tillhörande handbok *Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* (2015).
- Socialstyrelsens vägledning - Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området (2014)

- Socialstyrelsens vägledning - Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd (2003)
- Socialstyrelsens vägledning - Vräkningsförebyggande arbete – stöd till socialtjänsten och andra aktörer (2008)
- Socialstyrelsens vägledning - Brottsoffer och deras närstående - socialtjänstens ansvar för att ge stöd och hjälp (2012)
- Socialstyrelsen vägledning - Stöd till anhöriga – vägledning till kommunerna för tillämpning av 5 kap 10 § socialtjänstlagen (2013)
- Socialstyrelsens PM: Ensamkommande barn och ungdomars försörjning, dnr 3.2-27697/2015

Övriga styrdokument

- Delegationsordningen 2020-09-29
- Socialförvaltningens styrdokument för informationshantering 2019-06-11
- Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, styrdokument för socialförvaltningen, 2019-12.
- Procapitas e-support för handbok och guider.
- Processen för Lex Sarah och avvikelshantering
- Överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län, Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) från 2020-09-01
- Rutin för ansvarsfördelning socialjour och socialtjänst dagtid.
- Rutin för bedömning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys (2020-03-24)
- Ett hållbart Botkyrka (2020)
- Strategi för ett jämlikt Botkyrka

2. Handläggningsprocessen

Ansökan

Huvudfokus i möten med den sökande ska alltid vara den sökandes planering mot självförsörjning och vilka steg som behövs framåt för att bli självförsörjande. Ett annat viktigt perspektiv är också att samverkan är central för att individen eller familjen ska få rätt stöd. Det går det att säga att ett par som söker bistånd tillsammans, så är det också viktigt att utgå från de enskilda individernas planering för att hushållet ska bli självförsörjande. En ansökan kan vara både muntlig och skriftlig men huvudprincipen är att ansökan sker digitalt. I de fall den enskilde inte har svenskt personnummer och/eller BankID, sker ansökan på pappersblankett. I ansökan fyller sökande i sina uppgifter om t.ex. hushållsgemenskap, boende och ekonomi.

Samtliga beslut och beräkningar och en del andra meddelanden, kan göras tillgängliga för sökande på mina sidor, genom att de loggar in via bankID. Där kan den enskilde också få aviseringar via sms.

Kontinuerliga besök och samtal ska hållas med sökande för att följa upp situationen utifrån dennes behov, befintlig planering och framtiden.

Se även avsnitt i Riktlinjerna om e-ansökan och automatisering.

När en ansökan inkommer ska det dokumenteras bland annat följande uppgifter i journal¹¹:

- Datum när ansökan inkom
- Vilken månad den avser
- Kort bedömning kring planering, att handlingsplanen följs.
- Vid eventuella frågor om ansökan, tas i kontakt med den enskilde
- Information om samtycken

I beräkningen dokumenteras:

- Vad ansökan avser
- Uppgift om föregående månads utgifter för el och hyra är betalda, kollas via kontoutdrag. Detta för att förebygga uppkomsten av hyresskulder och elskulder.
- Personens inkomstuppgifter
- Eventuell övrig nödvändig information

Skillnad mellan ansökan och rådgivande samtal

I de fall en person enbart hör av sig och ställer frågor till socialtjänsten är det inte att betrakta som en ansökan. Om det är oklart, ska handläggaren kontrollera med personen om det är en ansökan eller inte. Det är viktigt att informera om rätten att ansöka om bistånd.

Återtagande av ansökan

---

¹¹ Frastext finns i Procapita

Om sökande återtar sin ansökan om bistånd under utredningens gång avskrivs ärendet och utredningen avslutas. En journalanteckning görs om att ansökan har återtagits. Att ansökan återtagits innebär **inte** att sökande får tillbaka inlämnade handlingar.

Att inleda en utredning

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning. Inom ekonomiskt bistånd görs inga förhandsbedömningar eftersom nämnden inte har rätt att neka till att ta emot ansökningar. Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av 11 kap. 1 § SoL.

Utredning

Utredningar inom ekonomiskt bistånd består av två delar:

- Vägen till självförsörjning
- Utredning av rätten till bistånd under tiden

Utredningen sammanställs i utredningsmallen i Procapita.

Vägen till självförsörjning

Utredningens primära fokus är att undersöka vad sökande gör för att bli självförsörjande och vilket stöd socialtjänsten kan erbjuda. Utgångspunkten ska vara individens egen förmåga och individuellt anpassade insatser ska ges. De insatser som erbjuds är beroende av vilket hinder för självförsörjning sökande har.

Beroende på personens situation ställs olika krav, för detta kommer en fördjupning i senare kapitel, *Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd*.

Utredning av rätten till bistånd under tiden

Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Följande frågeställningar ska alltid utredas:

- *Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?*

En bedömning ska göras om den sökande kan anses ha gjort vad hen kan för att nå självförsörjning i enlighet med planeringen.

- *Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?*

Annat sätt kan exempelvis vara genom andra försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar.

- *Vilket bistånd ska beviljas?*

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger och vad som är en skälig levnadsnivå för sökande.

Förenklad handläggning

Vid genomgång av ett ärende kan det leda till bedömningen att det inte finns grund att ställa några sysselsättningskrav på sökande och ärenden kan då remitteras till förenklad handläggning av socialassistent.

Det ska inte finnas något som behöver utredas vidare, exempelvis företag/bil/bostadsrätt. När ärendet remitteras bör de fullmakter som behövs i ärendet vara aktuella, exempelvis fullmakt för god man.

Det skrivs en sammanfattning¹² i ärendet med följande rubriker:

- Bakgrund (med motivering till varför bedömning görs att ärendet ska remitteras till förenklad handläggning)
- Familj
- Kontaktuppgifter
- Boendesituation (sökande ska ha ordnat boende)
- Tidigare sysselsättning
- Ekonomisk situation (Även en bedömning av om sökande ska beviljas SL-kort eller reskassa eller om den inte ska beviljas någon kostnad för resor alls).
- Övrigt (Exempelvis om det är något speciellt som handläggaren bör tänka på som att sökande behöver hjälp med att betala in fakturor eller att det finns en god man etcetera).

Efter att sammanfattningen skrivits ska ärendeakten med sammanfattning, lämnas till enhetschef för resonemang om bedömningen. Därefter kan fördelning till socialassistent göras.

Innehållet i en utredning

Information

Socialtjänsten har en informationsskyldighet oavsett om syftet med kontakten är att ansöka om ekonomiskt bistånd eller få allmänna upplysningar. Information som ges till sökande ska vara lätt att förstå och tillgänglig för så många som möjligt.

För att underlätta för den sökande att göra rätt och lämna rätt uppgifter vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information om:

- sin rätt att ansöka om bistånd
- vilka krav med målet att nå självförsörjning som socialtjänsten ställer på sökande för att vara berättigad till bistånd
- sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter
- skyldighet att anmäla ändrade förhållanden
- handlägningsprocessen och de kontroller som görs
- att lämnade uppgifter registreras i kommunens socialregister (Procapita).

---

¹² Frastext finns i Procapita.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, se särskilt kapitel Handlägningsprocessen.

Barnrättsperspektiv

Fattigdom, eller ekonomisk utsatthet, har många fler konsekvenser för barn (och barnfamiljer) än de rent materiella, det finns många studier som visar. Att som barn leva en längre tid under förhållanden där inkomsterna inte räcker till det nödvändigaste utgöra ett hinder i ens möjligheter till utveckling och deltagande. Begränsade ekonomiska resurser påverkar flera områden i ungas liv, till exempel hälsa och skolprestationer och på längre sikt även anställnings- och karriärutsikter. Att beakta barnrättsperspektivet i handläggningen av ekonomiskt bistånd är därför av största vikt.

Den 1 januari 2020 trädde lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ("barnkonventionen") i kraft som svensk lag. Enligt barnkonventionen är barn rättighetsbärare och de ska därmed inkluderas i alla beslut som berör dem.

Det innebär att barn ska behandlas med respekt, att de har rätt att få komma till tals och att deras bästa ska beaktas i alla beslut. Följande fyra grundprinciper är centrala och vägledande för hur helheten i barnkonventionen ska tolkas:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde (artikel 2)
- Barns bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn (artikel 3)
- Alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6)
- Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad (artikel 12)

Att ha ett barnrättsperspektiv och göra barnkonsekvensanalyser innebär inte att en ansökan alltid beviljas utan det ska utgöra en del av övrigt underlag inför ett beslut.

Att ta hänsyn till barnets bästa kan till exempel vara genom särskilda satsningar för att hjälpa föräldrar med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd att komma igång med ett arbete och bli självförsörjande. I andra fall kan det handla om att genomföra en barnkonsekvensanalys vid en bedömning om det finns behov för en familj att sänka sin boendekostnad, innan beslut fattas. Detta för att klargöra vad det innebär för barnet att flytta. Det kan även handla om att efter en barnkonsekvensanalys bevilja ekonomiskt bistånd till något som barnet behöver för sitt liv och sin utveckling, exempelvis stöd för att ett barn ska kunna fortsätta med en fritidsaktivitet. Ti

Särskilt viktigt i handläggningen är att **aldrig** använda ett barn under 18 år som tolk utan att alltid anlita en professionell tolk.

En bedömning av barnets bästa och en barnkonsekvensanalys ska antingen göras i utredningen som ligger till grund för ett beslut eller i en separat journalanteckning. Slutsatsen kring om barnets bästa uppnås eller inte ska föras in direkt i beslutsmotiveringen. Antingen kan en kortare motivering till slutsatsen

också föras in i beslutsmotiveringen eller så kan utredningen alternativt journalanteckningen göras till en bilaga till beslutet.

Hänsyn till barns bästa får dock aldrig innebära att barnet uppmärksammas eller utreds mot föräldrarnas vilja. Om föräldrarna inte vill svara på frågor om sina barn ska vi respektera det och vår bedömning av barnens bästa baseras då på den kunskap vi har kring barnen. I samtliga fall där barnet är aktuellt på barnspåret ska vi inför bedömningen av barnets bästa hålla ett samtal med barnhandläggaren. I bedömningen av barnets bästa ska sedan de uppgifter vi fått från föräldrarna och eventuellt från barnhandläggaren sammanvägas med vetenskap och beprövad erfarenhet om barnets bästa. Om det inte finns tecken på att barnets situation kräver en särskild utredning så inleds utredning enligt 11 kap. 1 § och 2 §§ SoL av någon av de utredande barnenheterna.

Vad innebär ett barnrättsperspektiv inom ekonomiskt bistånd

Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. Utifrån detta är det viktigt att bedömningen av barnets bästa på vuxensspåret aldrig får innebära att barnet uppmärksammas eller utreds mot föräldrarnas vilja.

Barnrättsperspektiv innebär både att se något ur barnets synvinkel och att vuxna har barnet i sin synvinkel. Ett första steg innebär att kartlägga barnets situation och behov. Detta sker genom samtal med föräldrarna om deras barn, både vid första kontakten/nybesök eller vid uppföljningsmöten. Särskilt viktigt är att vid långvarigt behov av ekonomiskt bistånd uppmärksamma barnets behov och situation med tydlig koppling till den ekonomiska situationen. Hushåll som har varit aktuella 10 månader eller längre räknas som långvarigt¹³.

Det innebär även följande:

- Upprätta en planering för hur självförsörjning ska uppnås för föräldern där barnets situation ingår.
- Bedöma barnets bästa utifrån en helhetsbedömning med stöd av t.ex. riktlinjer, barnkonventionen och med hjälp av de kunskaper som finns om barn och barns behov.
- Bevaka barns behov inom särskilt viktiga områden, t.ex. boende, umgänge med föräldrar, hälsa, fritidsaktiviteter och ungdomars feriekomster.
- Vid behov göra hembesök, i samråd med föräldrarna, för att bedöma vilket bistånd som familjen behöver med hänsyn till barnets behov.
- Dokumentera hur barnets behov beaktats, vilka eventuella överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet. Detta gäller både negativa och positiva beslut.

Barnkonsekvensanalys

---

¹³ Enligt Socialstyrelsens definition är man långvarigt aktuell om man varit aktuell mellan 10-12 månader.

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver och i ärenden där det finns barn i familjen ska de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas. Berörd förälder ska göras delaktig i analysen av barnets bästa kopplat till beslutet.

I samband med att en barnkonsekvensanalys görs är det också viktigt att väga in hur beslutet påverkar föräldrarnas/föräldrarnas möjligheter att bli självförsörjande, något som i sig är en positiv faktor för barnet.

Barnkonsekvensanalysen är individuell och görs för ett barn åt gången, då barn inom ett hushåll kan ha olika behov. Barnkonsekvensanalysen ska utgå från barnkonventionens artiklar om barnkonventionen men ska även ta hänsyn till det individuella barnets behov utifrån exempelvis ålder, kön, utvecklingsnivå, funktionsnedsättning och övriga förutsättningar.

Enligt socialförvaltningens rutin för bedömning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys ska en barnkonsekvensanalys göras vid nedan tillfällen:

- Alla avslagsbeslut som berör barn i mer än ringa omfattning (undantag kan vara exempelvis egenavgifter, mindre delavslag som inte påverkar familjens ekonomi och tandvårdskostnader)
- Alla grundbeslut
- Alla beslut som fattas (både bifall och avslag) där en större förändring har skett i familjen sedan förra gången en barnkonsekvensanalys gjordes.
- Alltid minst två gånger per år oavsett ovanstående.

Exempel på beslut som inte direkt rör barn men får starka konsekvenser är beslut rörande hyresskuld, elskuld, boendekostnad för tillfälligt och/eller förlängt boende, rådrum gällande boendekostnad, vid risk för avslag av riksnorm och vid nödprövningar. Bistånd riktad direkt till barnet. Exempel på sådana beslut är bistånd till umgänge, fritidsaktiviteter, SL-kort för barnet eller hemutrustning för barnet.

Hur ska en barnkonsekvensanalys göras?

En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utreder vilka konsekvenser ett beslut får för ett barn genom att ställa följande frågor:

- Hur många barn är direkt och indirekt berörda av beslutet och vilka är de barnen?
- På vilket sätt påverkas vart och ett av barnen av beslutet?
- På vilket sätt har barnets åsikter tagits fram?
- Vad är barnets bästa enligt barnet själv, enligt föräldrarna och enligt andra professionella såsom ex. skola och sjukvård?
- Vad är vår bedömning av barnets bästa utifrån vad som framkommit i ovanstående punkt?
- Finns det några intressekonflikter med barnets bästa i det aktuella beslutet?
- Kan vi uppnå barnets bästa i det aktuella beslutet?

- Om vi inte kan uppnå barnets bästa – varför kan vi inte det?
- Vilka alternativa åtgärder finns som kan kompensera för att barnets bästa inte har kunnat uppnås?
- Barnkonsekvensanalysen ska sedan dokumenteras och utgöra underlag för beslut.

Särskilda områden som är viktiga att beakta:

- Boende
- Barnomsorg/skola
- Socialt nätverk
- Hälsa
- Fritidsaktiviteter
- Umgänge med förälder
- Ungdomars ferieinkomster

Mer om barnrättsperspektiv och barnkonsekvensanalyser

- Socialstyrelsens vägledning – Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd, artikelnr: 2003-109-1
- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning, avsnitt Hänsyn till barns bästa
- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Barnkonventionen och barnperspektivet i svensk lagstiftning
- Rutin för bedömning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys

Rätt utbetalning till rätt person - verifikation av inlämnade uppgifter

Allmänt

I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd är det som huvudregel den sökandes sak att visa att hen har rätt till det bistånd som söks. Socialtjänsten ska även ge stöd och hjälp i de fall en person har svårt att inhämta uppgifterna på egen hand.

Att verifiera uppgifter som den sökande lämnar i samband med ansökan ingår som en del i utredningen. För att säkerställa rätt utbetalning till rätt person ska relevanta kontroller göras redan innan beslut om utbetalning fattas. I kommande avsnitt beskrivs först vilka kontroller som är viktiga i utredningen och avslutas med en mer ingående beskrivning av hur kontrollerna genomförs.

Socialtjänsten har enligt lag rätt att inhämta vissa uppgifter från andra myndigheter utan sökandes samtycke. Det gäller Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Arbetsförmedlingen, Skatteverket och arbetslöshetskassorna.¹⁴

Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom ansökan. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökan behöva göras,

¹⁴ 11 kap. 11§ SoL och förordning om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen.

vilket ska godkännas av den sökande. Om den sökande har lämnat muntligt samtycke ska detta dokumenteras i en journalanteckning. Om den sökande inte lämnar samtycke måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om avslag fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till utredningen.

I samband med första ansökan och nybesöket

Utredningen i samband med nybesöket är den mest grundläggande. Det som primärt måste utredas är om den sökande kan anses tillhöra kommunen.

Följande punkter ska alltid utredas:

- Identitet
- Uppehållstillstånd/uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Sökandes egna försök att bli självförsörjande
- Tidigare försörjning/orsak till behov av bistånd
- Uppgifter från folkbokföringen
- Hushållssammansättning/civilstånd
- Barnens boende, skolgång/barnomsorg och ev. extra arbete
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet, ev. umgängesavtal
- Inkomster
- Tillgångar
- Utgifter
- Eventuell tidigare aktualitet vid annan socialtjänst

E-ansökan och automatisering

De personer som ansöker om ekonomiskt bistånd via e-ansökan, handläggs enligt en automatiserad process. Eftersom arbetssättet är nytt kan det komma att göras justeringar löpande som inte hinner uppdateras i denna riktlinje. Det arbetssätt som senast kommuniceras på enheten kommer därför vara gällande.

En så kallad e-robot, aktualiserar ärendet, gör en preliminär beräkning och skickar ett meddelande till handläggare om att en preliminär beräkning har gjorts. Automatiseringen kan påbörjas efter att grundutredningen är fullständig.

Automatiserad aktualisering och preliminär beräkning

När e-ansökan fylls i korrekt och signeras av klienten, kommer roboten att aktualisera ansökan i ärendet.

Där den enskilde angett att den har inkomster kan den beslutas först i samband med att samtliga inkomster registreras i SSBTEK, omkring den 25:e, däremot kan ansökan börja utredas för en bedömning under tiden för att undvika en ansamling av outredda ansökningar i slutet av månaden.

Inkomster, utgifter och maxbelopp i den preliminära beräkningen

I den preliminära beräkningen använder roboten SSBTEKs inkomster framför klientens egenifyllda inkomster, vilket innebär att roboten korrigerar eventuellt felaktiga belopp som klienten fyllt i.

För vissa utgiftsposter finns det maxbelopp inlagda i roboten. I de fall som klienten har ansökt mer än det högsta maxbeloppet, kommer roboten välja maxbeloppet. Den enskilde bör uppmanas att spara sina underlag i 12 månader, efter ansökan, då de kan komma att kontrolleras i en stickprovskontroll. I övrigt ska förfrågningar om kompletterande underlag minimeras. Handläggare förväntas träffa den enskilde ofta och eventuella oklarheter ska utredas i möte med klienter.

I de ärenden där roboten inte kan göra en aktualisering och beräkning, behöver både aktualisering av ansökan samt beräkning göras manuellt.

Beslut och utbetalning

Roboten inväntar inkomster från SSBTEK och släpper beräkningar i regel den 25:e varje månad, då beslut och utbetalning kan ske. Beslutsunderlaget baseras på en aktiv kontakt med klienten och samarbetsparter, vilket ger god kännedom om klientens behov och plan mot självförsörjning.

Vid flaggning

När något i beräkningen inte stämmer enligt de regler som programmerats i roboten får handläggaren en flaggning. Dessa är vägledande för handläggarens vidare kontakt och utredning av ansökan. Flaggningar från roboten kan gälla även en mindre summa som överskrider förprogrammerade schabloner/belopp. I dessa fall bör kostnaden godkännas med syftet att korta ner handläggningstid till förmån för det sociala arbetet.

Där belopp bedöms vara för höga, t. ex. ansökt kostnad för hushållsel eller boendekostnad som överskrider det som normalt beviljas, bör summan delvis avslås med hänvisning till överklagan.

Vid flaggning och vid manuell ansökan bör nedanstående punkter följas upp:

- Att planeringen för att nå självförsörjning följs
- Följa upp vad som framkommer på ansökan, t.ex. sökt ersättning från annan myndighet. (a-kassan, CSN, FK etc)
- Att det finns verifikationer för lämnade inkomster/utgifter som ansökan omfattar
- Kontroll med SSBTEK
- Kontoutdrag senaste månaden som kan styrka att el och hyra är betald
- Vid behov bedöma ev. uppehållsrätt

Regelbundet för att upptäcka eventuella förändringar

Följande bör utredas regelbundet enligt befintligt årshjul.

- Årsbesked från banken (obs kan ha flera banker) – januari
- Deklaration, samtliga sidor lämnas in tillsammans med ansökan för maj för hela hushållet.

- Skatteåterbäring- utbetalas vanligen mellan april – augusti.
- Om den enskilde saknar skatteregistrering i Sverige / ej tidigare fått besked slutligt besked om slutgiltig skatt i december
- Barns inkomster och tillgångar genom t.ex. kontoöversikt och deklaration
- Intyg om skolgång för barn som studerar på gymnasiet – minst vid varje nytt läsår (HT-start i augusti/september)
- Intyg om umgänge – minst 1 gång/år eller vid förändringar
- Följa upp eventuellt tillfälligt uppehållstillstånd

Beskrivning av hur kontrollerna genomförs

Arv

Om socialtjänsten får kännedom om att en person fått arva kan bouppteckningen begäras in från sökande för att få ta del av hur arvet har fördelats. Dessa uppgifter kan även begäras från Skatteverket, om det finns kännedom om den avlidnes personnummer.

Boende

För att utreda frågor kring boende *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Allmänt om boende.

Deklaration

Deklaration med tillhörande specifikationer begärs in varje år, även för ungdomar i hushållet. Syftet är att kontrollera hur den ekonomiska situationen ser ut för den sökande. Av deklARATIONEN kan man se om den sökande har haft några skattepliktiga inkomster under året eller kapitaltillgångar. DeklARATIONEN kan även visa om en sökande har pantsatt tillgångar och betalar ränta på lånet.

De som uppger att de inte har fått någon deklARATION hänvisas till Skatteverket för att styrka detta med en begäran om kontrolluppgifter. Om en person förlorat sin deklARATION kan hen få en kopia från Skatteverket istället för kontrolluppgifter.

Om sökande har haft inkomster och/eller tillgångar ska det kontrolleras mot den dokumentation som finns i ärendet. Framkommer det att personen har inkomster eller tillgångar som inte redovisats ska de nya uppgifterna utredas och eventuellt kan en FUT utredning bli aktuell.

Se vidare avsnitt Handläggning av felaktiga utbetalningar

Vid kontroll av deklARATION kan det vara bra att tänka på följande:

- Mest information går att utläsa av specifikationen där de olika posterna är förtydligade.
- Under inkomst av tjänst ser man vilka inkomster den sökande haft under året. (Inkomst av näringsverksamhet kan också förekomma.) Under inkomst av tjänst kan man också utläsa om personen haft skattepliktig ersättning från Försäkringskassan.

- Tillgångar kan vara lättast att se under inkomst av kapital men även avdrag av kapital kan förekomma vid försäljning av fonder, aktier m.m. Om det framgår att den sökande har schablonintäkt kan det betyda att personen har eller har haft ett investeringssparkonto.
- Förekommer det underlag för fastighetsavgift betyder det att personen äger eller har ägt en fastighet under förgående år.
- Om den sökande kommer att få återbäring sker det tidigast i april. Notera beloppet i journal och ta sedan upp som inkomst när det är klart att personen fått återbäringen. Det kan även framgå uppgifter om skulder till olika kreditinstitut. I dessa fall kan det vara bra att höra med den sökande hur hans eller hennes ekonomi ser ut och. Boka in ett möte där den sökande får visa utdrag för det senaste året och utred om det går att dra några slutsatser. När öppnades kontot och hur beviljades krediten från första början?
- Fråga om personen är i behov av att remitteras till budget- och skuld-rådgivare

Fordonsinnehav

För handläggning av personer som har tillgångar i form av fordon *se vidare* i avsnittet nedan om tillgångar.

Företag

För att utreda personer med företag *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Företagare.

Inkomstuppgifter

Inkomstuppgifter kontrolleras genom att sökande lämnar: kontoutdrag, specifikationer till inkomster och deklaration. Socialtjänsten kan vid behov be den sökande att lämna medgivande till att socialtjänsten kontaktar exempelvis arbetsgivare eller försäkringsbolag.

Utländska inkomster eller tillgångar

Utgångspunkten är att den sökande själv lämnar in underlag angående sina inkomster och tillgångar. Möjligheterna att få fram uppgifter varierar från land till land. Migrationsverkets hemsida (LIFOS), landets ambassad i Sverige eller Sveriges ambassad i landet kan ge hänvisning om vilka handlingar som är möjliga att begära in och vilka myndigheter som kan tillhandahålla dessa.

Värdering av fastighet, tomt, villa och bostadsrätt

För bedömning av tillgång i form av fastighet, tomt, villa, eller bostadsrätt *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Boende och boendekostnader.

Olika hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap.

Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. *Makar och registrerade partners* har försörjningsplikt gentemot varandra vilket innebär att mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. Inom ekonomiskt bistånd och övriga socialförsäkringssystemet gäller detta även *sambos*, dvs. par som sammanbor.

En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär till exempel att om bara den ene har inkomst får hen stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Det innebär även att om den ena parten inte har rätt till bistånd påverkar det hela hushållet. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till bistånd.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makar/sambor har gemensam ekonomi, exempelvis när våld i nära relation förekommer, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås och makarna kan handläggas var för sig. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer. Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Giftna men ej sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär. Endast om särskilda skäl finns kan man räkna separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap. I så fall ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

Övriga sammanboende med hushållsgemenskap - Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma, vänner eller nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet. Konstruktionen på denna norm innebär att de personliga kostnaderna inom normen beviljas som för ensamstående, men de hushållsgemensamma kostnaderna beviljas endast med den andel av hushållet som den sökande utgör, barnen inräknade. Om flera vuxna delar hushåll varav några är par så ska de som utgör par räknas enligt sammanboendenorm och de som är ensamstående enligt beräkningen om sammanboende med hushållsgemenskap.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till sex månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär.

Giftna men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra och försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Bistånd beviljas endast till en boendekostnad. Även om t.ex. den ena parten vistas utomlands eller sitter i fängelse kvarstår försörjningsplikten.

En utredning ska däremot alltid göras om den andra personens möjligheter att försörja sin partner t.ex. om den ena parten befinner sig utomlands i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd eller är i fängelse. Hänsyn ska även tas till vilka möjligheter det finns från respektive land att få fram uppgifter och handlingar. Om ens partner är försvunnen kan bistånd beviljas om det är styrkt och efter en individuell bedömning.

Ansökan om äktenskapsskillnad - Om ett gift par eller registrerade partners separerar och ansöker om skilsmässa eller partnerskillnad gäller försörjningsplikten till dess att tingsrätten har beslutat att den är slutgiltig. Om den ena parten inte bidrar till försörjningen kan en ansökan om stämning lämnas till domstolen, i de fall när den ena partens ekonomi gör det möjligt att bidra till försörjningen.

En ansökan om ekonomiskt bistånd prövas tillsammans till dess att tingsrätten meddelat dom om äktenskapsskillnad. Observera att särskilda regler gäller om det förekommer våld i nära relation.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten,

- kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Medlemmar i hushållet.
- kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Genom andra personers inkomster och tillgångar.

Inneboende

För sökande som är inneboende räknas sökande inte ha hushållsgemenskap med den/dem som hen är inneboende hos. För att betraktas som inneboende ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera eget rum i bostaden, även om en individuell bedömning alltid behöver göras utifrån omständigheterna. Sökandens behov av bistånd bedöms enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter, som till exempel förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut hel föräldrapenning, dvs. sju dagar per vecka, till dess barnomsorgsplats erbjuds. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna. Föräldrarna har rätt att spara del av föräldrapenning. Socialstyrelsen rekommenderar att en enskild som har barn ska kunna spara upp till fyra veckors föräldrapenning per barn

fram till det år då föräldrapenningen senast kan tas ut. Tanken är att de i framtiden kan använda sin sparade föräldrapenning för att delta i exempelvis inskolning på dagis och andra besök i förskoleverksamheten eller skolan och detta är något som ur ett barnperspektiv bör hållas fast vid.

Barnet ska ställas i barnsomsorgskön så snart det är möjligt¹⁵, för att kunna börja vid ett års ålder. Bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Den som har bistånd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip bör göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg. För tid efter att barnomsorgsplatser erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig. Föräldraledighetslagen¹⁶ reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har försörjningsskyldighet för ungdomar till dess att de fyller 21 år förutsatt att de går i skolan, grundutbildning, och ska då räknas in som barn i hushållets norm. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Ungdomar under 21 år som går i gymnasiet.

När barnet inte längre omfattas av föräldrarnas försörjningsplikt ska de tas ur föräldrarnas hushåll och vid eventuellt behov av bistånd söka på egen hand. I föräldrarnas beräkning tas en hyresdel upp och fasta kostnader i form av t.ex. hushållsel, hemförsäkring och bredband delas.

För beräkning av hyresdel *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna (dvs minst 12 dagar hos ena föräldern) ska halva barnbidraget räknas som inkomst. Normen beräknas utifrån hur många dagar barnet bor hos föräldern. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgift, akut läkarvård etc.

Se vidare i riktlinjerna beträffande umgängesbarn, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Merkostnader för umgänge med barn.

Underårig som bildat familj

---

¹⁵ Vid sex månaders ålder i Botkyrka

<http://www.botkyrka.se/barnochutbildning/forskolaochbarnomsorg1-5ar/attsokaochbytaplats>

¹⁶ 1995:584

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder. Däremot har de inget försörjningsansvar för barnbarnet.

Vid giftermål övertar make/maka försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken/makan inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

Inkomstberäkning

Vid bedömningen av behovet av ekonomiskt bistånd ska hushållets samtliga faktiska inkomster räknas. Inkomsterna bör i regel beräknas utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser.

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända utgifter för hyra, hushållsel, hemförsäkring, SL-resor och avgift för a-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök eller om hushållet inte ansökt om bistånd på några månader kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Utgångspunkten är att bistånd inte beviljas till skulder eller lån vilket innebär att t.ex. avbetalning på studielån eller andra avbetalningar inte ska räknas med.

Underhållstöd kan räknas bort från disponibel inkomst innan den ekonomiska prövningen sker, om en person har lön därmed inte kan ansöka från Försäkringskassan om att få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet.

Överskjutande inkomst från tidigare månader

Det är i regel bara pengar som den biståndssökande vid ansökningstillfället faktiskt fått utbetalt och kan förfoga över som räknas som inkomst. Inkomster som hushållet har fått tidigare bör i regel inte påverka beräkningen, om de inte var mycket höga eller avsedda för en viss längre tidsperiod, t.ex. ett avgångsvederlag. Det gäller till exempel inkomster som hushållet fått tidigare än månaden före den månad som ansökan avser.

Nämnden bör kunna ställa större krav på ekonomisk planering av en person som har vetat om att den egna inkomsten kommer att upphöra och tidigare har mottagit ekonomiskt bistånd. Detta gäller personer som väl känner till socialnämndens normer och regler och inte dem som tidigare endast haft mycket tillfälligt bistånd eller inte har ansökt på länge.

Det kan vara rimligt att kräva att en person som endast tillfälligt försörjer sig själv mellan biståndsperioderna också tar hänsyn till det i sin hushållsekonomiska planering.

Vid ett nybesök däremot saknar den biståndssökande kunskap om nivån på det ekonomiska biståndet och kan inte förväntas ha levt på en låg ekonomisk nivå före ansökan. Om socialtjänsten kontrollerar den enskildes ekonomiska situation månaderna innan ansökan är det viktigt att ha detta i åtanke. Frågan är också hur mycket den enskilde har känt till om sin framtida ekonomi och har kunnat planera. Det ska vid ett nybesök i de flesta fall göras en beräkning tre månader tillbaka för att få en bild av hur personen planerat för sin ekonomi, även om detta inte innebär att ett normöverskott per automatik ska tas upp som inkomst.

Inkomster

Inkomster som i sin helhet reducerar det ekonomiska biståndet

- Aktivitetsstöd
- Arbetslöshetsersättning/Ersättning från alfa-kassan
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Ersättning från kriminalvården, frigivningskonto
- Etableringsersättning inkl bostadsersättning eller etableringstillägg
- Extra försäkringsförmåner till exempel AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring), AFA-försäkring (vid sjukskrivning) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för ”sveda och värk”
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Hyresdel från inneboende eller hemmavarande vuxet barn
- Kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta (KBH)
- Lön eller sjuklön från arbete. Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till bistånd, t.ex. för att bekosta tandvård.
- Omvårdnadsbidrag
- Pension, livränta
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Skatteåterbäring, observera att om skatteåterbäringen tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten räknas den inte som inkomst.

- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Äldreförsörjningsstöd

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma, exempelvis en persons insättningar.

Inkomster som delvis reducerar det ekonomiska biståndet

- Familjehemsersättning

Hela arvodesdelen ska räknas som inkomst samt den del av omkostnadsersättning som avser ersättning för bostad per månad och barn. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningsätt som för familjehem.

- Stipendier

De som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål ska inte tas med i beräkningen men övriga. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera ekonomiskt bistånd får göras från fall till fall.

- Merkostnadsersättning vid handikappersättning

Beträffande merkostnadsersättning är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning behöver göras i varje enskilt fall.

Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd

- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar
- Stipendier eller fondmedel som utbetalats efter en social bedömning
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som till exempel ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Habiliteringsersättning (S.k. Flitpeng)
- Lärlingsersättning
- Merkostnadsersättning för barn. Beträffande merkostnadsersättning är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning behöver göras i varje enskilt fall.
- Utbetalning av ersättning enligt lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall

Jobbstimulans – särskild beräkningsgrund

Om en sökande uppfyller vissa villkor innebär den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd, under förutsättning att personen uppfyller vissa förutsättningar. Jobbstimulansen är personlig och gäller inte för hushållet som helhet. Den eller de vuxna i hushållet som uppfyller villkoren har rätt till jobbstimulans och ett villkor för jobbstimulans är att den enskilde har fått försörjningsstöd under en sammanhängande period av sex månader- då gäller jobb-

stimulansen under 24 sammanhängande månader oavsett om den enskilde är självförsörjande under någon del av tiden eller om den enskilde flyttar till en annan kommun.

Avslag på försörjningsstöd en månad räknas som avbrott och tiden börjar räknas om från början. Om en enskild efter tvåårsperioden åter får försörjningsstöd under sex sammanhängande månader är han eller hon åter kvalificerad för jobbstimulans. Det finns ingen gräns för hur många gånger en person kan få jobbstimulans.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för sökandes försörjning innan hen har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, guld, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Även utländska tillgångar påverkar rätten till bistånd. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av rätten till bistånd.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper.

Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst tre månader, eller om den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas endast inestående kapital i bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid eller för att kunna bo kvar.

Om personen även står i en annan bostadskö som inte kräver bosparande så påverkar det bedömningen och är en grund för att personen kan nyttja ovanstående bosparande.

Bostadsrätt/Villa

För information om bostadsrätt och villa *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnittet Boende och boendekostnader.

Fritidshus/fastighet

För mer information om fritidshus/fastighet *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnittet Boende och boendekostnader.

Fordon

Transportstyrelsen har uppgifter om en person äger fordon, en persons fordonshistorik eller ett fordons ägarhistorik. Uppgifterna kan sökas via personnummer, registreringsnummer eller ett företags organisationsnummer. Från Transportstyrelsen kan man även begära kopia på den handling som upprättats och skickats in för att genomföra ägarbytet.

Grundprincipen är att en bil eller annat fordon är en lätt realiserbar tillgång och ska säljas omgående. Om bedömningen görs att sökande inte har något godtagbart och styrkt behov av att få behålla bilen men inte kan sälja bilen omgående kan rådrum ges på försäljningen. Rådsumbeslutet ska vara skriftligt (där datum för när rådrummet går ut framgår). I normalfallet bör rådrummet vara på en månad. I rådsumbeslutet ska det framgå att bilens uppskattade värde kommer att räknas som inkomst vid nästa månads beräkning. Rådsumbeslut är överklagningsbara.

Vid fordonsinnehav är det sökande själv som ska visa fordonets värde. Detta kan ske genom att låta värdera fordonet hos en auktoriserad bilfirma. Sökande ska sälja bilen till ett marknadsvärdespris. Jämförelse med motsvarande fordon som annonseras för försäljning på marknaden kan vara vägledande. Vid en försäljning ska ett kvitto som styrker försäljningen visas upp.

Vid särskilda skäl kan bistånd beviljas trots innehav av bil, till exempel om bilen är en förutsättning för att ta sig till och från arbete.

Se vidare i

- Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd, kapitel Prövning av rätten till bistånd.

Läs mer på Transportstyrelsens hemsida vad gäller

- avställning/avregistrering av fordon
- bedrägerianmälan

Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång bortsett från i de fall de inte är möjligt att ta ut pensionssparandet i förtid.

Barns inkomster och tillgångar

Hemmaparande barn och skolungdomar i familjer med ekonomiskt bistånd får behålla en del av sina inkomster¹⁷ från eget arbete utan att det påverkar föräldrarnas rätt till bistånd för barnet eller skolungdomen. Avsikten är att tonåringar i ekonomiskt utsatta familjer ska kunna göra sådant som är möjligt för andra tonåringar. Det normaliserar dessa barns och ungdomars villkor och kan även vara viktigt med tanke på framtida arbete och egen försörjning.

Hemmaparande barn och skolungdomar under 21 års ålder;

- kan ha inkomster upp till ett prisbasbelopp under ett kalenderår, utan att de beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd.
- kan ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet.

---

¹⁷ 4 kap. 1a § SoL

Barn som inte är hemmavarande, dvs. inte bor tillsammans med sin förälder, t.ex. ensamkommande barn;

- kan ha inkomster där den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL används, som innebär att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd (se sidan 30 i denna Riktlinje)
- kan ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet.

Om ett barn har tillgångar som föräldrarna inte kan förfoga över, bör det inte påverka föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Detta gäller t.ex. bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, om överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag.

Barn är aldrig försörjningsskyldiga för andra familjemedlemmar. Om barn har inkomster och tillgångar utöver barnets ekonomiska behov, bör inkomsten räknas av mot barnets del i familjens kostnader inklusive barnets del av boendekostnaden. Innebär det att barnet blir helt självförsörjande tas barnet ut ur förälderns norm och eventuell hyresdel tas upp i förälderns beräkning.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd

- avsnitt Barns och skolungdomars tillgångar och inkomster av kapital
- avsnitt Barns och skolungdomars inkomster av arbete
- Socialstyrelsens PM: Ensamkommande barn och ungdomars försörjning

Beslut

Beslut om ekonomiskt bistånd är myndighetsutövning och beslut fattas på grundval av utredningen. Utredningen leder vanligtvis till ett beslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Besluten, både bifall och avslag, ska motiveras.

Av besluten ska följande framgå:

- Vad ansökan avser
- Hänvisning till gällande lagstiftning
- Eventuell tidsperiod
- Motivering till beslutet
- Om beslutet rör barn direkt eller indirekt ska konsekvenserna för barnet finnas med.

Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL ska alltid vara skriftliga och delges den sökande. Information ska även ges om att beslutet går att överklaga (besvärshänvisning). Besluten ska också finnas tillgängliga på mina sidor.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Handläggningsprocessen, se särskilt följande avsnitt:

- Underlag till beslut
- Delaktighet i utredningen och rätten att yttra sig över den
- Beslut

- Utbetalning

Socialtjänsten kan även bevilja bistånd utöver vad som gäller i 4 kap. 1 § SoL om det finns skäl för det. Biståndet beviljas då enligt 4 kap. 2 § SoL. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Rätten till bistånd.

Överklagande

När en överklagan inkommer ska socialtjänsten först ta ställning till om det finns förutsättningar för att ompröva beslutet. Om beslutet omprövas ska överklagan skickas till Förvaltningsrätten tillsammans med redovisning av det nya beslutet. Om beslutet inte ändras helt i enlighet med den sökandes önskemål ska en prövning göras om överklagan kommit in i rätt tid. Om den kommit in i rätt tid ska den snarast och senast inom en vecka skickas vidare till Förvaltningsrätten. Om överklagan kommit in för sent ska ett avvisningsbeslut fattas och en ny besvärshänvisning skickas med. Om avvisningsbeslutet överklagas ska det, tillsammans med det beslut som ursprungligen överklagades, skickas till Förvaltningsrätten.

Avslut av ärende

När en person inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd ska ärendet avslutas. Ärendet avslutas två månader efter sista besluts månad. I de fall en överklagan är överlämnad till t.ex. Förvaltningsrätten bör ärendet (överklagningsutredningen) vara öppet till dess att dom fallit.

Om sökande återkommer inom tre månader och inga väsentliga förändringar har skett, ska tidigare handläggare/enhet fortsätta handläggningen. Om väsentliga förändringar¹⁸ skett hänvisas sökande att kontakta Mottag Vuxen som gör en ny aktualisering.

Återkrav och Återsökning

Huvudprincipen är att bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för sökande. Undantag från denna princip regleras i 107 kap. 5 § SFB (återsökning) och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL (återkrav).

Återsökning Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

Kommunen kan återsöka bistånd som sökande beviljas under den tid Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt retroaktiva förmåner enligt socialförsäkringsbalken.

Handläggning av återsökning - Återsökning sker genom att begäran om utbetalning för retroaktiv tid görs till Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten. Särskild blankett för framställan återfinns på Försäkringskassans/Pensionsmyndighetens hemsida. En begäran om utbetalning per förmån

---

¹⁸ T.ex. skilsmässa, äktenskap, tillgångar/inkomster av betydelse eller längre tids utlandsvistelse.

och beslutstillfälle (avseendemånad) måste göras varje månad. Följande uppgifter ska framgå:

- Förnamn, efternamn och personnummer för den försäkrade
- Uppgifter om förmån och period (avseendemånad)
- Totalt belopp av ekonomiskt bistånd som har betalats ut till hushållet för perioden/månaden
- Det ska även framgå om ytterligare någon begäran om utbetalning, för hela eller delar av samma period, gällande annan förmån har sänts in
- Uppgifter om nämnden (kontaktperson, tel., adress, pg/bg-nr)
- Nämndens (det vill säga ansvarig tjänstemans) underskrift, datum och namnförtydligande

Personens ansökan om ersättning behöver följas upp varje månad, innan nästa månads beslut, för att se om Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten har fattat ett beslut. Om Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten avslår ansökan om ersättning finns det inte längre grund för att göra en begäran nästa månad.

Återsökning Migrationsverket

Socialtjänsten kan söka tillbaka pengar från Migrationsverket för flykting med insats från Ekonomiskt bistånd eller Förebyggande vuxen. Återsökning kan göras för kostnader för ekonomiskt bistånd, tomhyror och kvotflyktingar. Återsökningen görs för föregående år. Återsökning kan göras fram till att personen blir svensk medborgare, fyller 65 år eller avlider. Återsökningen handläggs av ekonomienheten på Stöd och utvecklingsenheten.

Definition av flykting är enligt Migrationsverkets begreppsförklaring: Utlänning som har ansökt om asyl och fått uppehållstillstånd i Sverige av flyktingsskäl.

Återsök av ekonomiskt bistånd

För följande grupper kan en återsökning göras:

- Flykting som är under 65 år och har helt eller delvis nedsatt prestationsförmåga.
- Flykting vars etableringsplan har upphört och som inte har möjlighet att försörja sig på grund av en sjukdom eller ett funktionshinder.
- Flykting som fyllt 18 år men inte 21 år, går i gymnasieskolan samt har eget boende men inte har sina föräldrar i landet.
- Ensamkommande unga fyllt 18 år men inte 21 år med uppehållstillstånd som har inte rätt till ersättning dygnsschablon om 750 kronor eller för vårdinsatser enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller motsvarande enligt socialtjänstlagen (SoL)

Innan bistånd beviljas behöver följande handlingar begäras in:

- Underlag på helt nedsatt prestationsförmåga på flykting från Arbetsförmedlingen.
- Kopia ur etableringsplan för delvis nedsatt prestationsförmåga.

- Enligt SFS 2008:975 behövs inte samtycke för att begära handlingar från Arbetsförmedlingen i detta syfte.

Ärendet registreras som Etablerings-akt i Procapita och ska föras med lila pappersakt. Efter två år, när etableringsperioden är slut, ska akten byta färg till blå.

En begäran från ekonomienheten, skickas månadsvis om att alla handläggare ska åiterrapportera vilka personer inkl. kundnummer som gäller. Endast nytillkomna ärenden ska rapporteras. Rapporteringen kompletteras sedan med en kopia på de underlag som finns i beskrivna ovan. Återkopplingen ska ske skyndsamt.

Återsök tomhyror

Kostnader kan återsökas för:

- Bostad som har anmälts till Migrationsverket.
- Personen som flyttar in i bostaden ska omfattas av förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar
- Bosättningen har skett efter ett beslut om anvisning av Migrationsverket eller Arbetsförmedlingen.
- Kommunens ansökan ska avse en sammanhängande period från och med datumet då bostaden anmälts tillgänglig till dess att den eller de nyanlända personerna flyttar in i bostaden.

Förebyggande vuxen skickar fortlöpande uppgifter på lägenheter som står tomma till ekonomienheten som ska anmälas skyndsamt till Migrationsverket. Ekonomienheten begär underlag i form av hyresavier för perioden från och med datumet då bostaden anmälts tillgänglig till dess att den eller de nyanlända personerna flyttar in i bostaden.

Återsök särskilda kostnader:

Kostnader kan återsökas för:

- Kommunen kan få ersättning för placeringar enligt lagen om vård av unga (LVU) eller lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) samt insatser för skyddat boende enligt socialtjänstlagen (SoL) (gäller inte ensamkommande barn).
- Kommunen kan få ersättning för insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) i form av familjehemsplacering/HVB/stödboende eller boendekostnader för familjeutredningshem (gäller inte ensamkommande barn).
- Kommunen kan få ersättning för insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) i form av kurator, familjeterapeut, kontaktperson, kontaktfamilj eller stödperson (gäller inte ensamkommande barn).

Återsök av kostnader för kvotflyktingar:

Kostnader kan återsökas för:

- resekostnader för hämtning av kvotflyktingar från flygplatsen till bostad

- resekostnad för att ordna uppehållstillståndskort (UT-kort) hos Migrationsverket
- resekostnad för att hämta id-kort hos Skatteverket
- personalkostnader vid hämtning utöver ordinarie arbetstid
- mat för första dygnet
- kostnader för vinterkläder vid ankomsten till Sverige
- akututrustning i avvaktan av hemutrustningslånet via Centrala studie-stödsnämnden (CSN)
- tolkkostnader under första tiden i Sverige (upp till fyra månader)
- kostnader för försörjningsstöd månaden efter mottagningsdatum (från och med månad två) till och med att kvotflyktingen fått sitt UT-kort
- ersättning för insatser för personer eller familjer med särskilda behov i syfte att underlätta anvisning av plats för bosättning i en kommun. Denna ersättning betalas ut om kommunen i samband med anvisningen har fått ett så kallat förhandsbeslut.

Ärendet kodas som *anvisning kvot* i Procapita och ska föras med lila pappers-akt som behålls även om ärendet byter handläggare.

En begäran, från ekonomienheten skickas månadsvis om att alla handläggare ska återrapportera vilka personer inkl. kundnummer på kvotflykting med insats från den senaste månaden. Återkopplingen ska ske skyndsamt. Handläggaren kompletterar sedan med de underlag som behövs för återsöksarbetet som exempelvis; underlag som styrker vilka särskilda kostnader för flyktingmottagandet kommunen haft.

Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna kring återkrav regleras i 9 kapitlet socialtjänstlagen. De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas. Att bevilja bistånd mot återkrav ska tillämpas restriktivt.

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd:

1. Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL med villkor om återbetalning (*9 kap. 2 § st. 1 SoL*) som förskott på förmån, ersättning etc.
2. Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning gäller (*9 kap. 2 § st. 2 SoL*)

Återkrav enligt punkt 1-2 beskrivs under respektive rubrik nedan.

3. Återkrav av bistånd som hushållet/personen fått för mycket eller på oriktiga grunder (*9 kap. 1 § SoL*).

Återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL beskrivs i avsnittet Handläggning av felaktiga utbetalningar.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder enligt 9 kap. 2 § st 1. SoL:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.

2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för sökandes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska det inte beslutas om återkrav.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt Återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning m.m.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen

Återkrav enligt 9 kap. 2 § st 2 vid bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL är endast tillämpliga för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå. När biståndet prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap. 1 § SoL.

Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap 2 § st. 2 SoL:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

Handläggning

Överenskommelse och eventuell fullmakt

- Skriftlig överenskommelse görs med sökande om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske.
- Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att sökande när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten.

Beslut

Observera också att det är två beslut som ska fattas och att detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller 4 kap. 2 § SoL. Vid 4 kap. 2 § SoL måste även ett avslagsbeslut fattas enligt 4 kap. 1 § SoL.
  2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § SoL.
- Besluten ska vara skriftliga och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.

- Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges sökande innan biståndet utbetalas.
- Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Hen ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av socialtjänsten.

Uppföljning av återkrav

Socialtjänsten ska verka för att den enskilde frivilligt återbetalar återkravet. Huvudregeln är att personen återbetalar summan snarast eller enligt överenskommen återbetalningsplan. I de fall en återbetalning uteblir inleds en utredning om ersättningstalan. Socialassistent följer upp återkraven.

Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ SoL kan socialtjänstens med stöd av 9 kap 3 § SoL väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan ska väckas så snart det står klart att personen inte betalar och senast inom tre år från det biståndet utbetalades. Om socialtjänsten inte har väckt talan inom tre år från det att biståndet utbetalades och personen inte återbetalar skulden saknas möjlighet för socialtjänsten att få skulden återbetald. Innan talan väcks ska betalningspåminnelser ha skickats.

Talan får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt. Det är socialtjänsten som utreder personens förmåga att återbetala. Personens aktuella ekonomiska situation ska utredas så långt det är möjligt. Vid en bedömning av återbetalningsförmåga är utgångspunkten riksnormen. Personen ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden. Visar utredningen att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos förvaltningsrätten. Visar utredningen att personen för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att personen betalningsförmåga inte inom rimlig tid förbättras kan återkravet efterges.

Observera att beslut om ersättningstalan måste fattas av socialnämndens vuxenutskott. Ansökan ska göras till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen är bosatt.

Ansökan ska innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och handläggaren
- Beslutsdatum
- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefon
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Bistånd som har beviljats
- Belopp som yrkas
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Uppgift om de betalningspåminnelserna som har skickats
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande (Botkyrka kommun yrkar att förvaltningsrätten ålägger XX att återbetala...)

Utöver ansökan ska följande biläggas:

- Beslut om återkrav och beslut om beviljat bistånd
- Den ekonomiska utredningen om personens betalningsförmåga
- Överenskommelse om återbetalning
- Uppgift om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet

Om förvaltningsrätten beslutar att den enskilde är ersättningsskyldig utgör domen underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogden.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt Talan hos förvaltningsrätten.

Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att personen inte inom tre år från det biståndet utbetalades kommer att kunna återbetala får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkravet. Detta beslut går inte att överklaga.

Handläggning av felaktiga utbetalningar (FUT)

Handläggning av felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd regleras främst av två lagar, socialtjänstlagen och bidragsbrottslagen.

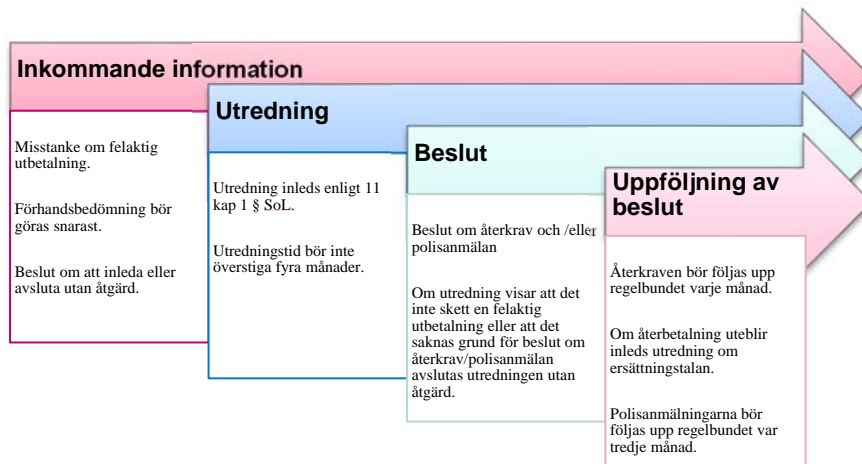
Utöver detta tillkommer lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Lagen innebär att myndigheter är skyldiga att underrätta varandra om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån felaktigt betalats ut eller betalats ut med för högt belopp. Socialtjänsten är fråntagen underrättelseskyldigheten och är enbart mottagare av underrättelser.

Vid misstanke om en felaktig utbetalning behöver frågan diskuteras med berörd chef eller förste socialsekreterare, vem som utreder misstanken och vem som fortsätter handlägga ekonomiskt bistånd. Samma handläggare bör inte utreda båda delarna.

Att det pågår en utredning om felaktig utbetalning innebär inte automatiskt att personen inte har rätt till ekonomiskt bistånd framöver, däremot behöver det utredas på vilket sätt uppgifterna påverkar rätten till bistånd.

FUT-utredningsprocessen

Utredningsåtgärder

I samband med en FUT-utredning behöver en rad kontroller göras för att kunna sammanställa ett beslutsunderlag. Till stor del används samma som vid handläggningen av ekonomiskt bistånd.

De samtycken som lämnats i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd gäller inte vid en FUT-utredning. Om det inom ramen för FUT-utredningen krävs externa kontakter ska ett samtycke inhämtas. Samtycke kan inhämtas muntligt eller skriftligt. Ett muntligt samtycke ska dokumenteras i journal.

Offentliga uppgifter som kan inhämtas digitalt via t.ex. tjänster hos Infotorg så som Företag-, Person-, Fordon, Fastighets- och Kreditrapporter kräver inte den enskildes samtycke. Om offentliga uppgifter behöver inhämtas muntligen krävs inget samtycke om utredaren anger att den ringer från Botkyrka kommun och i övrigt inte lämnar ut några sekretessbelagda uppgifter.

I vissa fall och endast om det inte är möjligt att få uppgifterna från personen kan kontakter tas utan samtycke. För att kunna fullgöra sina uppgifter kan det ibland vara nödvändigt att utredaren tar kontakt med och därmed lämnar ut uppgifter till t.ex. en annan myndighet. Socialtjänsten tar i dessa fall kontakter med stöd av 10 kap. 2 § OSL. Tillämpningen ska utföras restriktivt. Möjligheterna till att få samtycke måste först ha prövats.

I de fall personen inte medverkar kan socialtjänsten behöva fatta beslut på befintligt underlag. I de fall en person inte medverkar i utredningen får beslut tas på befintligt underlag. Det innebär att återkravet och/eller polisanmälan omfattar utredningsperioden istället för den faktiska perioden för den felaktiga utbetalningen. Att en person inte medverkar i utredningen får inte medföra att den därmed undanhåller sig ett återkrav och/eller en polisanmälan.

Återkrav

Enligt 9 kap. 1 § 1 st. SoL får socialnämnden återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut för mycket om någon

- har lämnat oriktiga uppgifter eller

- har låtit bli att lämna uppgifter eller
- på annat sätt har förorsakat att ekonomiskt bistånd beviljats felaktigt eller med för högt belopp

Socialtjänsten kan återkräva för högt utbetalt bistånd även om personen inte haft för avsikt att orsaka en felaktig utbetalning. Det räcker att felaktiga uppgifter faktiskt har lämnats och att detta *orsakat* den felaktiga utbetalningen från socialtjänstens sida.

Paragrafen omfattar inte enbart uppgifter som den enskilde lämnar eller utlämnar, utan även om personen på *annat sätt* orsakat felaktig utbetalning. Det kan vara fråga om att den enskilde har lämnat oriktig handling, manipulerat sin närvarorapport eller ansökt om bistånd för en utgift som hen inte hade för avsikt att betala. I det senare fallet ska socialtjänsten styrka att den enskilde inte hade för avsikt att betala utgiften som han eller hon sökte bistånd för. Det kan även avse när en person söker bistånd samtidigt som den har sökt ersättning men inte uppger det på ansökan. Om personen inte redovisar det på ansökan har socialtjänsten inte haft möjlighet att bevilja mot återbetalning och återfå en retroaktiv utbetalning.

Mall för beslut om återkrav finns i Procapita.

Socialtjänstens misstag

Enligt 9 kap. 1 § 2 st. SoL får socialnämnden återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut för mycket om någon

- har tagit emot ekonomiskt bistånd som socialtjänsten utbetalat felaktigt eller med för högt belopp och om personen *skäligen borde ha förstått detta*

Enligt 9 kap. 1 § 2 st. SoL kan alltså återkrav göras även om socialtjänsten själv av misstag gjort den felaktiga utbetalningen. Det krävs då att den enskilde skäligen borde ha insett felet. Det är framförallt uppenbara fel som till exempel när socialtjänsten råkar betala ut ett belopp med en nolla för mycket. Ett annat exempel är när en faktura för en hotellkostnad betalas till den enskilde istället för till hotellet. Vid bedömningen av återkrav enligt detta lagrum bör en restriktiv tolkning göras.

Interna felaktigheter – frivillig återbetalning

I vissa fall framkommer det att socialtjänsten har gjort fel och en person har beviljats för mycket pengar. Om detta upptäcks kort tid efter utbetalningen så kan den sökande informeras om möjligheten att frivilligt återbetala biståndet eller att socialtjänsten korrigerar detta på nästa månads normberäkning. Sökande måste informeras om att det är en frivillig återbetalning och att det annars är reglerna kring återkrav som gäller.

Kommunicering

Innan beslut fattas om återkrav ska utredningen kommuniceras med den det gäller. Personen ska få tid på sig att bemöta det som framkommit. Mellan 1-2 veckor kan vara rimlig tid beroende på materialet. Utredningen kommuniceras

företrädesvis skriftligen. I vissa fall kan det vara lämpligt att kalla den enskilde till ett möte för att få frågor spontant besvarade. I dessa fall bör den skriftliga utredningen kommuniceras efter mötet.

Det finns inget formkrav på hur den enskildes svar på kommunikeringen ska vara utformat. Vid muntligt svar ska socialtjänsten dokumentera inkomna synpunkter och uppgifter. Dokumentationen ska vara tydlig, saklig och återge det som personen har framfört. Synpunkterna vägs därefter in i det slutliga beslutsunderlaget.

Återbetalning

Socialtjänsten följer upp beslutet om återkrav och om personen inte återbetalar gäller samma regler för ersättningstalan som för övriga återkrav.

Polisanmälan vid misstanke om bidragsbrott

Polisanmälan ska ske, enligt 6 § bidragsbrottslagen, när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Innan en polisanmälan görs ska kommunen ta ställning till om eventuellt uppsåt eller om grov oaktsamhet föreligger. Om det finns en brottsmisstanke får kommunen inte avstå från att göra polisanmälan för att personen har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet.

Innan beslut om polisanmälan ska utredningen av den felaktiga utbetalningen vara klar och ligga till grund för beslutet. Socialtjänsten är inte skyldig att underrätta den enskilde om att polisanmälan gjorts eftersom åtgärden inte är ett sådant förvaltningsbeslut som avses 21 § i förvaltningslagen och faller utanför ramen för myndighetsutövningen.

Bedömning om uppsåt eller grov oaktsamhet bör ske utifrån:

- Den information som den enskilde har fått, muntlig och skriftlig. T.ex. bekräftelsen på mottagen information, information vid nybesök eller annan information som framkommer i journal.
- Den enskildes kognitiva förmåga och hälsa och vad som kan förväntas av denne.
- Den normala aktsamheten som kan förväntas av andra som söker bidrag.
- Den enskildes tidigare beteende.
- Beloppets storlek, ju högre belopp desto större skäl att anta uppsåt.
- Den enskildes villighet att förklara det inträffade. Om den enskilde vägrar medverka till att bringa klarhet i det inträffade utgör detta skäl till att anta att uppsåt föreligger.
- Trovärdigheten i den enskildes förklaring.
- Aktivt handlande, t.ex. om den enskilde har förfalskat handlingar.

Läs mer i Rättspm 2013:4 Bidragsbrottslagen¹⁹

---

¹⁹

https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/rattspromemorior/rattspm_2013_04_bidragsbrottsott.pdf

Anmälan innehåll

I polisanmälan sammanställs relevanta uppgifter som framkommit i utredningen. Det är viktigt att anmälan innehåller den information som är nödvändig för att polis och åklagare ska kunna starta och genomföra en utredning utan att behöva begära kompletteringar av sådan information som var känd vid anmälingstillfället. Det är också viktigt att anmälan innehåller en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet. Utredningen ska även besvara om den enskilde har fått tillfredsställande information om vilka regler som gäller och om den den enskilde varit medveten om konsekvenserna av sitt handlande.

Skadestånd - Polisanmälan ska även omfatta ett skadeståndsyrkande. Skadeståndet motsvarar det belopp som betalats ut felaktigt. Skadeståndskrav ska inte göras om den felaktiga utbetalningen är återbetald eller reglerad på annat sätt, eller om det gäller ett farebrott. Farebrott är när det inte skett en utbetalning men det har funnits en fara för att en felaktig utbetalning skulle ske.

Mall för polisanmälan återfinns i Procpaita.

Registrering i Procapita

Dokumentation och utbetalning görs i Procapita som är kommunens socialregister. För att kunna garantera rättssäkerheten och möjliggöra resultatuppföljning och planering ska anvisningarna för registrering följas noggrant. Det gäller såväl uppgifter i samband med biståndsansökan, som försörjningshinder, ändamål och avskrivningsorsaker, som uppgifter i samband med handläggningen av felaktiga utbetalningar. *Se vidare* i e-supporten för handbok och guider.

3. Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

Arbetslösa

Om en sökande är utan arbete vid första kontakten görs en bedömning om personen är arbetsför. Är personen arbetsför ska information ges om kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande för att beviljas bistånd. Arbetsföra personer som söker ekonomiskt bistånd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande. Insatserna ska ges utifrån en individuell bedömning av behov och förmåga. En utredning för att klargöra förutsättningarna för självförsörjning ska göras. För att nå ett gott resultat för den enskilde är det viktigt att krav kombineras med aktiva och stödjande insatser. I arbetet ska stöd- och motivationssamtal ingå där den arbetssökande även har ett ansvar att visa hur arbete söks.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till bistånd om hen står till arbetsmarknadens förfogande²⁰. Utgångspunkten vid bedömningen om sökande står till arbetsmarknadens förfogande är den individuella planering som upprättats tillsammans med den enskilde. I de fall sökande är inskriven på Arbetsförmedlingen bör en planering finnas hos dem. Varje månad sker även inlämning av aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen. Utskrift av planering och/eller aktivitetsrapport kan utgöra ett underlag i bedömningen om rätten till bistånd.

Insatser

Utgångspunkten är att en arbetsför ska vara inskriven som arbetssökande på Arbetsförmedlingen och erbjudas insatser där igenom. I kommunen kan även insatser erbjudas via Rehabilitering och Sysselsättning samt Jobbcenter.

ROS arbetar för att stödja personer till självförsörjning:

- Hälsogruppen: utreder förutsättningar för en arbetsrehabilitering för personer med olika typer av ohälsa. Personen behöver ställa sig positiv till att utredning görs och att kontakter tas med vården. Personen får inte vara i ett aktivt missbruk.
- IPS- Individual Placement and support. En strukturerad arbetsmetod för personer med psykisk ohälsa, rehabiliterande mot arbete eller studier. Biståndsbedömt av Utredning Vuxen.
- Det finns inom öppenvården en insats som är ett stöd för ungdomar som varken studerar eller arbetar. Syftet är att motivera och vägleda till sysselsättning, i form av arbete eller studier. Biståndsbedömt av Utredning Vuxen.

---

²⁰ 4 kap. 1 § SoL

Jobbcenter Botkyrka stödjer personer som söker arbete eller studier och erbjuder studie- och yrkesvägledning utifrån behov och förutsättningar hos individen. De kan även erbjuda kompetenshöjande insatser som t.ex. kurser eller hjälpa till med praktikplatser. Där finns bl.a.

- START - till arbetssökande mellan 18 – 35 år med lindrig utvecklingsstörning, autismspektrumtillstånd eller förvärvat hjärnskada i vuxenålder.

SFI-studier

SFI-studerande betraktas som arbetssökande. Svenskstudierna är en av flera möjliga insatser för att öka den enskildes möjligheter till anställning. Krav på motprestationer ska ställas som för arbetssökande i övrigt. En individuell bedömning och planering behöver alltid göras. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta sina studier för att påbörja erbjudet arbete. Undantag kan göras om sökande genom att slutföra en kortare utbildning ökar möjligheten till framtida självförsörjning.

SFI studier utöver godkänd C-nivå, med bibehållet ekonomiskt bistånd, godkänns endast efter individuell prövning alternativt om studierna sker utöver att sökande står till arbetsmarknadens förfogande på heltid (dvs. att studierna sker på kvällstid).

Kompetenshöjande verksamhet

För rätt till ekonomiskt bistånd kan det ställas krav på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som kommunen tillhandahåller.²¹ Kravet och den kompetenshöjande insatsen ska vara tidsbegränsad och utformas i samråd med sökande. Dessa beslut går inte att överklaga med förvaltningsbesvär. Om sökande utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan biståndet avslås eller reduceras.²² Ett sådant beslut kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

Sökande som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande

Om sökande inte bedöms uppfylla kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande, t.ex. genom att inte söka arbete eller genom att inte delta i arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkas rätten till ekonomiskt bistånd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Giltigt skäl kan till exempel vara sjukdom eller vård av barn. Enstaka frånvarotillfällen som rapporteras först i efterhand, där giltigt skäl finns, bör inte medföra att den enskilde bedöms ha brutit sin planering.

Frånvaro

---

²¹ 4 kap. 4 § SoL

²² 4 kap. 5 § SoL

Vid frånvaro p.g.a. *sjukdom* se vidare i riktlinjerna i avsnittet Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.

Vid frånvaro p.g.a. *vård av barn* - En arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som har barn som är sjukt eller behöver gå till läkare/tandläkare ska sjukanmäla sig på samma sätt som vid egen sjukdom. Sjukdomen ska styrkas med läkartintyg efter mer än sju dagars frånvaro. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas vid besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetssökarverksamhet.

Ordinarie förskolas/skolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds alternativ barnomsorgsplats. Inom kommunen ges däremot en möjlighet att vara ledig under sommaren, *se vidare* nedan i avsnittet om ledighet.

Möjligheten att spara föräldrapenning och använda vid inskolning på förskola finns även för personer som uppbär ekonomiskt bistånd. Frånvaro vid inskolning påverkar inte rätten till bistånd. Beträffande ledighet i samband med helgdagar är det de av riksdagen beslutade helgdagarna som gäller.

Ledighet

I Botkyrka kommun erbjuds barn förskola/fritidshem till och med den termin som barnet fyller 10 år. Barn som går på förskola/fritidshem har rätt till fyra veckors sammanhängande ledighet under perioden juni till augusti. Det gäller såväl arbetande, studerande som personer utan sysselsättning som har barnet på förskola mer än 15 timmar per vecka.

Om föräldrar som har ekonomiskt bistånd vill vara lediga med barnen under sommaren med hänvisning till ovanstående gäller följande:

- Om det finns två föräldrar till barnet/barnen är grundregeln att den förälder som bedöms vara närmast arbetsmarknaden behåller sin planering. Föräldrarna bör tillsammans med sin socialsekreterare komma överens om vem som är ledig med barnet/barnen.
- Om föräldern är ensamstående kan denne vara ledig med barnet.
- Om föräldern/föräldrarna nyligen fått ett arbete är det inte självklart att de kan vara lediga 4 sammanhängande veckor under sommaren så en individuell prövning bör göras.

Utifrån barnets bästa bör alltid en individuell prövning göras.

Personer som har sagt upp sig

Om sökande har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompensera för den avstäng-

ning från arbetslöshetsersättning som detta medför. Om den arbetssökande i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande har haft synnerliga skäl för sin uppsägning ska denne alltid uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

För sökande som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till ekonomiskt bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

Arbetssökande med otillräcklig A-kassa eller Alfakassa

Sökande som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora sin ersättning om de deltar i kommunal aktivering eller SFI-studier. Det är olika regler som gäller beroende på a-kassetillhörighet. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin kassa vilket ska styrkas med ett intyg.

Arbetssökande med otillräcklig föräldrapenning

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Hushåll med underåriga barn.

Barn och ungdom 0-18 år

I syfte att förbättra möjligheterna för barn i ekonomiskt utsatta familjer att delta i organiserade fritidsaktiviteter i samma utsträckning som andra barn så ger Botkyrka kommun möjlighet att bevilja riktat bistånd i form av s.k. fritidspeng. Barnets fritidsaktiviteter ska vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. Det är viktigt att handläggaren informerar om möjligheten att ansöka om detta.

Hushållet ska vid ansökan ha försörjningsstöd och ha haft detta under minst sex månader den senaste tolv månadersperioden, det behöver ej ha varit löpande. Vid eventuellt normöverskott har sökande inte rätt till fritidspeng eftersom ett av kriterierna är att sökande ska ha försörjningsstöd. Vid normöverskott enbart en månad kan sökande vara berättigad till fritidspeng nästkommande månad.

Fritidspengen kan beviljas vid flera tillfällen men maximalt 1 500 kr per år per barn och ungdom. Sökande ska lämna in en kopia på faktura eller annat underlag som visar kostnaden för aktiviteten.

Vid växelvis boende beviljas halva kostnaden för aktiviteterna, upp till 750 kr per år per barn och ungdom. Vid umgänge med barn upp till 12 dagar per månad beviljas ingen fritidspeng.

Handläggning av beslut om fritidspeng

Beslutet fattas enligt 4 kapitlet 2 § SoL. Beslutet är ett enskilt beslut i Procapita.

Vid bifall: Ansökan måste först prövas enligt 4 kap. 1 § SoL och ett avslagsbeslut fattas. Bistånd beviljas sedan enligt 4 kap. 2 § SoL. Sökande ska uppvisa kvitto eller styrka via kontoutdrag att avgiften är betald.

Vid avslag t.ex. när sökande inte omfattas av kriterier ovan: Ansökan avslås först enligt 4 kap. 1 § SoL och avslås sedan även enligt 4 kap. 2 § SoL.

Företagare

Sökande som är egenföretagare beviljas inte ekonomiskt bistånd som huvudregel. Företagare konkurrerar med andra näringsidkare och om bistånd beviljas skulle det leda till att den näringsidkare som inte behöver ta ut lön får en otillbörlig konkurrensfördel. Om en sökande har ett företag eller ett uppdrag i företag ska alltid eventuella inkomster och tillgångar i företaget utredas. Handlingar som behöver begäras in beror på företagsform. Exempel på handlingar är:

- årsredovisning eller årsbokslut
- uppgift om företagskonton inklusive transaktioner senaste året
- resultat- och balansräkning
- inkomstdeklaration för företaget

Företaget i sig kan representera en realiserbar tillgång men kan variera beroende på företagsform. Det medför att även inventarier samt lokaltillgång kan behöva utredas.

Utöver att bedriva näringsverksamhet kan sökande även ha funktionärs- eller styrelseuppdrag. Det innebär i regel någon form av ersättning.

Om en egenföretagare ansöker om ekonomiskt bistånd måste sökande i första hand ta ut avtalsenlig lön. Om sökande inte kan försörja sig på den egna verksamheten kan socialtjänsten hänvisa personen till att avveckla företaget och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

I varje enskilt fall behöver en individuell prövning göras. I detta ingår att bedöma vilket resultatet blir för den enskilda om bistånd beviljas eller inte. *Läs mer i RÅ 2000 ref 37.*

Bistånd kan beviljas vid vissa undantag:

- Vid akut eller tillfälligt behov av bistånd.
- Under tiden företagaren uppbär ”starta eget bidrag” (aktivitetsstöd) från Arbetsförmedlingen (sex månader).

Läs mer:

- Vägledning kan inhämtas från Skatteverket eller Boverket. Skatteverket har en skrift som heter Starta företag där mer information finns om t.ex. de olika bolagsformerna.

Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Sökande som har dömts till fängelsestraff ska själva ta reda på om de har möjlighet att omgående påbörja verkställigheten. Sökande kan beviljas bistånd enbart i de fall som verkställigheten inte omedelbart kan påbörjas och längst till dess att verkställigheten kan påbörjas.

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission²³.

För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad kan socialtjänsten i vissa fall bevilja boendekostnad under en begränsad tid. Häktade och personer som avtjänar en faktisk strafftid på högst sex månader bör ges ekonomiskt bistånd till den faktiska boendekostnaden under hela häktningstiden respektive strafftiden, om de annars riskerar att bli bostadslösa. Socialnämnden bör rekommendera den enskilde som avtjänar ett straff att hyra ut sin bostad i andra hand, om hyresvärden ger sitt samtycke och det är lämpligt. Om hyresvärden inte ger något sådant samtycke, kan hyresgästen begära tillstånd till uthyrningen hos hyresnämnden. Socialnämnden bör i förekommande fall ge ekonomiskt bistånd till boendekostnaden i avvaktan på hyresnämndens beslut.

Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas. Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården.

I samband med frigivning och därmed avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd på folkbokföringskommunen²⁴.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

²³ Även synundersökning, glasögon samt akut- och grundläggande tandvård

²⁴ 2 a kap. 5 § SoL

Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten (Utredning Vuxen) upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning samt hygienartiklar. I dessa fall ska ekonomiskt bistånd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Sökandes behov av bistånd ska prövas av socialtjänsten.

Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos t.ex. ideella föreningar och är ett alternativ till fängelse. Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, t.ex. kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete eller studier eller vara aktivt arbetssökande. Det faktum att en person är dömd till samhällstjänst ska därför inte påverka socialtjänstens krav på att sökande ska stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid och t.ex. delta i praktik.

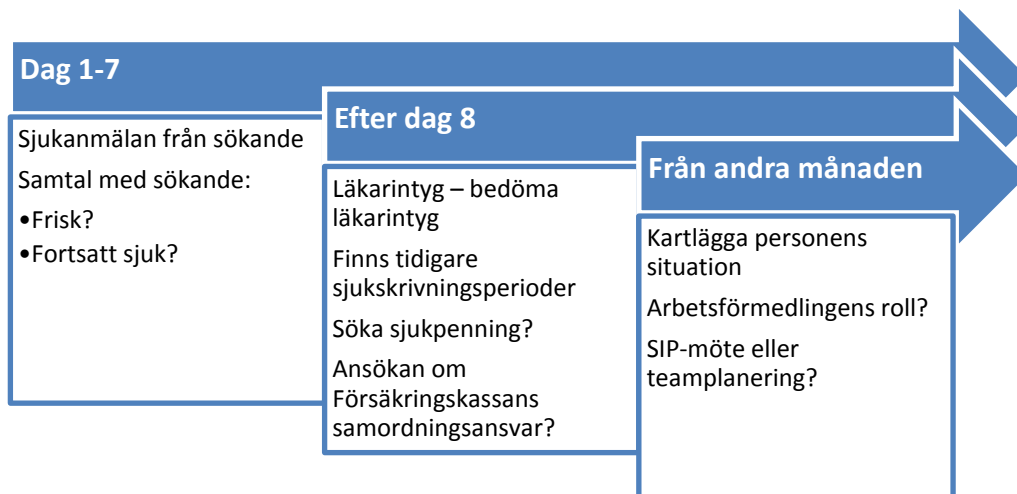
Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling som insats är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. *Se vidare* i riktlinjerna vilket bistånd som beviljas i kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Bistånd vid institutionsvistelse.

Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

En sökande som är sjuk ska styrka detta med läkarintyg från och med den åttonde dagen. Socialtjänsten bedömer läkarintyget och utreder behovet av insatser enligt processen nedan. För att vara berättigad till bistånd ska sökande medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. För arbetsökande/SFI-studerande som är sjukskrivna på deltid ska alltid en bedömning göras om de ska delta i arbetssökarverksamhet/SFI-studier i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

Processen nedan är en vägledning för hur arbetet med sjukskrivna kan bedrivas och en individuell bedömning ska alltid göras.

Dag 1 - 7: En arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som blir sjuk ska sjukanmäla sig första sjukdagen på motsvarande sätt som en arbetstagare.

Socialtjänsten tar kontakt med sökande för att utreda orsaken till frånvaron.

Efter dag 8: Vid frånvaro på grund av sjukdom mer än sju dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska ett läkarintyg som styrker oförmåga att arbeta eller delta i insatser, helt eller delvis, finnas. Det är arbetsförmågan som bedöms och inte sjukdomen i sig. Socialtjänsten bedömer läkarintyget och behovet av andra insatser. För stöd i bedömningen används Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd²⁵. Personens arbetsförmåga eller möjlighet till aktivering kan behöva diskuteras med läkaren eftersom sjukskrivande läkaren oftast inte är medveten om vilka insatser som socialtjänsten kan erbjuda, detta görs med regelbundna SIP-möten och Teamplaneringar.

I vissa fall inkommer ett läkarintyg som socialtjänsten inte godkänner eller som inte är fullständigt ifyllt, i dessa fall kan detta behöva diskuteras med både sökande och sjukskrivande läkare.

Om personen kan ha rätt till sjukpenning ska en ansökan lämnas till Försäkringskassan. Om sökande inte har rätt till sjukpenning ska personen vid behov göra en ansökan om samordning av rehabiliteringsinsatser till Försäkringskassan. Arbetsförmedlingen har även ett ansvar för arbetslivsinriktad rehabilitering för arbetssökande.

Från andra månaden:

²⁵ Försäkringsmedicinskt beslutsstöd finns på www.socialstyrelsen.se

Arbetslösa som är sjuka ska, om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt, erbjudas rehabiliterande insatser. En kartläggning av den enskildes situation bör genomföras.

Om Försäkringskassan och sjukskrivande läkare gör olika bedömningar avseende arbetsförmåga ska Försäkringskassans bedömning gälla för socialtjänsten. För att vara berättigad till bistånd ska sökande medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är deltidssjukskrivna ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning. Arbetsförmedlingen har ett ansvar att ge arbetslivsinriktad rehabilitering.

Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om sjukersättning eller aktivitetsersättning. Insatser ska erbjudas i form av samverkan med vårdcentral, psykiatrimottagning, arbetsförmedling och försäkringskassa. I vissa fall kan även samråd med konsultläkare göras.

I Botkyrka finns även Samordningsförbundet²⁶ där kommun, landsting, arbetsförmedling och Försäkringskassan samarbetar. Inom ramen för det arbetet finns olika projekt och insatser i syfte att samordna arbetslivsinriktad rehabilitering. *Se även vidare* i avsnittet kring Arbetslösa och olika insatser.

Rehabilitering/samverkansmöte

Socialtjänsten och/eller Försäkringskassan sammankallar till ett möte för att diskutera behovet av rehabilitering. Utöver socialsekreterare och sökande bjuds även berörda samverkansparter in. Det kan till exempel vara Region, Arbetsförmedlingen, eller annan enhet inom socialtjänsten. I de fall personen är aktuell på flera enheter inom socialtjänsten behöver handläggaren göra en samlad planering.

Samordnad individuell plan - SIP

I arbetet med sjukskrivna så kan en samordnad individuell plan användas. Alla som behöver både hälso- och sjukvård och stöd från socialtjänsten, och dessutom behöver en plan för att behoven ska kunna tillgodoses, kan få en SIP. Planen är frivillig och den enskilde måste ge sitt samtycke till den och till vilka aktörer som är involverade. Om en person begär en SIP ska den i regel få det. I en SIP ska det framgå vilka insatser som behövs, vilka insatser kommunen eller landstinget ansvarar för, vilka åtgärder som vidtas av någon annan än landstinget eller kommunen samt vem av kommunen eller landstinget som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Sjukersättning eller aktivitetsersättning

---

²⁶ <http://www.samordningsforbundethbs.se/>

Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att arbetsförmågan inte kommer att återfås inom all överskådlig framtid ska ansökan om sjukersättning göras. Om den sökande är under 30 år ska ansökan om aktivitetsersättning göras om arbetsförmågan bedöms vara nedsatt minst ett år.

Avslag på ansökan om ersättning från Försäkringskassan

Vid avslag på sökt ersättning från Försäkringskassan till exempel sjukpenning eller sjukersättning/aktivitetsersättning bör sökande lämna in beslutsunderlaget till socialsekreterare då Försäkringskassans bedömning är utgångspunkt även för den fortsatta planeringen hos socialtjänsten och kan innebära att en planering för arbetsökande ska göras. Den sökande kan begära omprövning och sedan överklaga beslutet, vilket ska göras om en ändring bedöms möjlig.

Personer med sociala och/eller medicinska problem

Sökande med missbruksproblematik, psykisk ohälsa eller sjukdom har i regel betydande resurser trots detta. Det finns dock ofta behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten och/eller från landstinget. För att vara berättigad till bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för sökande som har en missbruksproblematik. Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det för rätten till ekonomiskt bistånd ställas krav på att sökande, som visserligen har pågående missbruk men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka för att utarbeta en planering eller att göra en utredning tillsammans med socialtjänsten kan detta påverka rätten till bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på sökande med lindrigare missbruksproblem, men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Deltagandet kan dock vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller sökande med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga svårigheter måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen för att kunna ta ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med Regionen. En individuell planering behöver alltid göras.

Om personen är sjukskriven *se vidare* i riktlinjerna, avsnitt Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Ibland saknar dessa personer sjukdomsinsikt och man kan behöva en längre tids motivationsarbete för att få personen att gå med på att söka kontakt med sjukvården.

Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan socialtjänsten på personer med lindrigare psykiska problem ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Vid eventuell oro

Vid oro för sökandens psykiska hälsa kan kontakt tas med jourmottagningen på psykiatri sydväst för vägledning.

Socialtjänsten kan, efter samtycke från sökande, även göra en orosanmälan till de aktuella läkarvårdskontakter som personen faktiskt har t.ex. vårdcentral, beroendemottagning etc. De har möjlighet att vid behov skriva en remiss till jourmottagningen psykiatri sydväst.

I de fall det finns behov av tvångsvård, LPT (Lagen om psykiatrisk tvångsvård) är det läkare som skriver en vårdintygbedömning och vid behov begär polishandräckning. Om behov av en bedömning uppmärksammas ska detta framföras till Psykiatri Sydväst och i akuta fall till SOS Alarm via 112.

Personer som vistas utomlands

Huvudprincipen är att bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse. Socialtjänstens vistelsebegrepp ska dock inte tolkas så att den som får ekonomiskt bistånd har reseförbud. En sökande kan ha rätt till bistånd vid tillfällig vistelse utomlands så länge de krav som ställts för rätt till bistånd uppfylls. Med tillfällig vistelse menas en kortare resa på en eller ett par veckor. Resan ska varken påverka försörjningen eller försämra möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan även gälla i samband med sjukdom eller begravning. Ytterligare ex-

empel på resor är resor till hemlandet för att rekognosera eventuell återflyttning eller om den sökande av särskilda skäl behöver besöka hemlandet.

Resan ska ske i samråd med socialtjänsten. En bedömning görs i varje enskilt fall. Vid bedömningen ska följande beaktas:

- Resans påverkan för sökande att bli självförsörjande
- Hur resan påverkar fortsatt behov av bistånd, t.ex. om pengarna istället kan användas till personens uppehälle

Personer 65 år och äldre

Sökande som är 65 år eller äldre och som har låg eller ingen pension ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg istället för att ansöka om försörjningsstöd. När försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Pensionsmyndigheten ska det återsökas.

Sökande med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om ekonomiskt bistånd till exempelvis tandvård eller glasögon kan beviljas detta efter sedvanlig prövning av deras egna möjligheter att betala dessa utgifter.

Sökande över 65 år som riskerar avhysning, blivit avhysta eller av annan anledning är bostadslösa kan skilja sig från övriga gruppen bostadslösa. De kan behöva ett extra stöd i att ordna ett annat boende. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för målgruppen²⁷ och i dessa ärenden behöver oftast samverkan ske med Vård- och omsorgsförvaltningen.

Studerande

Vuxenstuderande

Studerande vars studier kan finansieras med studiemedel ska som huvudregel inte beviljas ekonomiskt bistånd. Vuxenutbildning ska i första hand finansieras genom det statliga studiemedelssystemet från Centrala studiestödsnämnden eller med aktivitetstöd från Arbetsförmedlingen. Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därmed inte är berättigade till bistånd. En individuell prövning ska dock alltid göras, och hänsyn tas till om studierna leder till förbättrade möjligheter till anställning eller inte. Krav kan samtidigt ställas att sökande i slutet av studierna ska stå till arbetsmarknadens förfogande och delta i kompetenshöjande åtgärder. För SFI studerande, *se vidare* i avsnittet Arbetslösa.

Ekonomiskt bistånd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetssökande, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

---

²⁷ 5 kap. 5 § SoL

Om ekonomiskt bistånd ges av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

I undantagsfall kan bistånd beviljas vid längre vuxenstudier. I dessa fall ska personen alltid söka studiemedel. Det kan t.ex. vara:

- Studerande under studieuppehåll
- Studerande som har familj

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd,

- avsnitt Genom studiestödsformer
- avsnitt Genom andra personers inkomster och tillgångar.

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Utgångspunkten är att föräldrar har försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 18 år, vilket framgår av föräldrabalken. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt gäller försörjningsskyldigheten under den tid som skolgången pågår eller till dess gymnasiestudierna avslutas dock längst till dess barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning. Det gäller även ungdom under 21 år som läser upp sina betyg på Komvux.

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Under tiden ska barnet söka studiebidrag och eventuellt extra tilllägg från CSN.

Försörjningsskyldigheten gäller oavsett om barnet bor i egen bostad eller inte. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll men om det finns särskilda skäl kan den unge ses som ett eget hushåll. Om föräldrarna till en skolungdom inte fullgör sin underhållsskyldighet och om socialtjänsten inte kan förmå föräldrarna till det, kan socialtjänsten i undantagsfall ge ekonomiskt bistånd direkt till ungdomen.

Om en skolungdom på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd bör socialtjänsten vid behovsbedömningen överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet i de fall skolungdomen är:

- utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller
- har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna

Andra fall där underhållsskyldigheten kan bortses från är t.ex. när en ungdom har beviljats placering i träningslägenhet.

Sökande som är under 21 år ska uppmuntras att fortsätta sina gymnasiestudier i de fall de inte ännu har avklarat dessa.

Från och med höstterminen det år ungdomen fyller 20 har hen rätt att ansöka om lån och bidrag från CSN. Lånedelen är däremot inte något som rutinmässigt kan avkrävas den enskilde att ansöka för gymnasiestudier, av någon ungdom innan den fyllt 21 år. Undantag gäller för den grupp ensamkommande ungdomar med tillfälligt uppehållstillstånd enligt gymnasielagen, som *ska* hänvisas till studiemedel.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd,

- avsnitt Medlemmar i hushållet
- avsnitt Ekonomiskt bistånd till barn.
- Riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barns inkomster och tillgångar.

Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar

Sökanden som har fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis flyktingbarn, kan beviljas bistånd till sitt uppehälle så länge de studerar på ungdomsgymnasium. Personen ska söka studiebidrag och extra tillägg till studiebidrag hos CSN. I normberäkningen ska riksnormen för vuxna användas, Ensamstående eller Make/Maka/Sambo.

För beräkning av personens inkomster och tillgångar *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen, Barns inkomster och tillgångar.

Utländska medborgare

Det finns olika grupper av utländska medborgare vilka presenteras nedan:

- EU-medborgare (med och utan uppehållsrätt)
- Personer utan uppehållstillstånd
- Personer med uppehållstillstånd
- Nordiska medborgare

EU-medborgare

För EU-medborgare gäller det s.k. rörlighetsdirektivet som reglerar unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz²⁸. Det innebär att uppehållstillstånd inte krävs av utländska medborgare för vistelse i Sverige under de tre första månaderna.

EU-medborgare har rätt att resa in i Sverige utan visum eller uppehållstillstånd och vistas här i tre månader. Efter tre månader måste de uppfylla vissa villkor för att ha uppehållsrätt och därmed få stanna. En EU-medborgare kan återgå till sin rätt att vistas här tillfälligt i tre månader genom att lämna landet och sen återkomma.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd under de tre första månaderna bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Upphållsrätt

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU/ EES-medborgare och deras familjemedlemmar att under vissa förutsättningar vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. Villkoren för uppehållsrätt varierar beroende på om personen är ekonomiskt aktiv, ekonomiskt icke-aktiv eller är en familjemedlem till en EU/EES-medborgare. En EU/ EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år får permanent uppehållsrätt och kan ansöka om intyg från Migrationsverket om permanent uppehållsrätt.

Bedöma uppehållsrätt

Det är socialtjänsten som måste bedöma om en sökande har uppehållsrätt i Sverige eller inte. Denna bedömning måste göras av respektive socialsekreterare vid tidpunkten för ansökan om ekonomiskt bistånd varje månad.

- EU/ EES- medborgare med uppehållsrätt

EU/ EES- medborgare med uppehållsrätt har samma rättigheter som svenska medborgare. Handläggningen ska då ske på samma sätt som för svenska medborgare. För familjemedlemmar gäller huvudprincipen att deras uppehållsrätt är beroende av anknytningen till en EU/ EES-medborgare med uppehållsrätt, så länge de inte själva har fått uppehållsrätt. En familjemedlem som har uppehållsrätt har rätt till likabehandling av socialtjänsten på samma sätt som svenska medborgare. *Se vidare* om EU-medborgare och uppehållsrätt i

- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar.

---

²⁸ i 2 kap. 5 § utlänningslagen, UtL

- Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området.
- EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt:

EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt har inte rätt till ekonomiskt bistånd förutom vid akuta situationer. En individuell bedömning ska alltid göras. Ett avslagsbeslut på grund av att en person inte bedöms ha uppehållsrätt ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga.

En ansökan om akut bistånd bedöms på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Personer utan uppehållstillstånd

Detta avsnitt avser personer som är tredjelandsmedborgare och som inte omfattas av EU-rätten.

Tillfällig vistelse

En utländsk medborgare får tillfälligt vistas i Sverige i högst tre månader utan uppehållstillstånd²⁹. I de flesta fall krävs dock ett visum för inresa till Sverige. Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige

Denna grupp benämns ofta som papperslösa och det avser personer som vistas i landet utan tillstånd. Det kan finnas flera orsaker till att personerna saknar tillstånd att vistas i Sverige. Några exempel kan vara att personen fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd och fått ett utvisningsbeslut, deras uppehållstillstånd har löpt ut och de inte har förnyat sin ansökan eller att de aldrig har sökt uppehållstillstånd. Det kan även vara personer på genomresa i Sverige för att söka uppehållstillstånd i något annat land.

Papperslösa har rätt till hälso- och sjukvård som inte kan vänta³⁰. Det innebär att papperslösa ges samma rätt till hälso- och sjukvård som asylsökande. Barn

²⁹ 2 kap. 5 § UtlL

³⁰ Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd

som lever som papperslösa har rätt till fullständig hälso- och sjukvård och regelbunden tandvård på samma sätt som bofasta barn. Dessa barn har även rätt till skolgång³¹.

I och med att personerna vistas utan tillstånd i Sverige begränsas socialtjänstens ansvar till stöd och hjälp i akuta situationer, vilket är vistelsekommunens ansvar. Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd

Den som söker asyl i Sverige får ekonomisk ersättning från Migrationsverket, enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. I vissa fall ska socialtjänsten betala ut LMA-ersättning. I vissa fall kan det vara oklart vilken huvudman som ska tillgodose behovet av ekonomisk hjälp, till exempel om det ska ske enligt (LMA) eller SoL.

Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. Den enskildes rättigheter enligt LMA är mer begränsade än rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen och den som har rätt till bistånd enligt LMA, har inte rätt till förmåner av motsvarande karaktär från kommunen. En kommun ska dock lämna bistånd till den som omfattas av LMA om de vistas i kommunen och om biståndet behövs tills dess att Migrationsverket tar över ansvaret.

När en person fått uppehållstillstånd träder rätten till bistånd enligt SoL in. Under den tid Migrationsverket utreder förlängning av ett uppehållstillstånd ska en ansökan om ekonomiskt bistånd prövas enligt SoL, det framgår av fall som prövats i kammarrätterna. Om den enskilde ansökt om förlängning två månader innan beslutet upphör från Migrationsverket har den enskilde rätt att vistas i Sverige under tiden Migrationsverket handlägger

Vid ansökan om förlängning av tillfälligt uppehållstillstånd på samma grund som tidigare är vi ansvariga enligt SoL på samma sätt som för personer som har uppehållstillstånd (dvs. ej endast nöd). Om däremot personen ansökt för sent har vi rätt att avslå ansökan i sin helhet.

Vid ansökan om förlängning av tillfälligt uppehållstillstånd på en ny grund - exempelvis ett spårbyte från arbete till anknytning eller gymnasiestudenter som sedan ansöker om förlängning pga. arbete – då ska ansökan bedömas på samma sätt som vid en tillfällig vistelse i kommunen. En kontroll bör alltid

---

³¹ Skollag (2010:108)

göras med Migrationsverket för att utreda på vilken grund personen ansökt om samt om personen har rätt till LMA.

Enligt ny lagstiftning 1 januari 2020, så innebär det att om en asylsökande på egen hand (EBO) ordnar bostad i ett område som kommunen anmält som ett "socioekonomiskt utsatt område" till länsstyrelsen, ska den asylsökande inte som huvudregel ha rätt till dagersättning eller särskilt bidrag enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). De ska i förekommande fall då hänvisas till Migrationsverkets anvisningsboende. Detta kan senare komma att påverka bedömningen vid rätt till bistånd vid eventuell ansökan om boendekostnad under etableringsperiod.

Personer med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehållstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med arbetstillstånd har tillstånd för att arbeta och det finns reglerat kring vilka krav som ställs på anställningen och försörjningen. Studerande med uppehållstillstånd har beviljats tillstånd för studier och ska ha sin försörjning ordnad. *Se vidare* på Migrationsverkets hemsida kring vad som gäller vid arbets- och studietillstånd.

Bistånd beviljas enbart i undantagsfall, vid en akut nödsituation. I de fall familjemedlemmar beviljas tillstånd som anknytning till personer med arbets- eller studietillstånd ska försörjningen vara ordnad. Om en person som har arbetstillstånd och blir av med sitt arbete, kan bistånd beviljas för att undanröja en akut situation i avvaktan på att personen kan resa hem. Personen ska vid arbetslöshet och eller sjukdom först utreda sina möjligheter till a-kassa eller sjukpenning.

Personer som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd

Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser för nyanlända flyktingar³². En person har rätt till en etableringsperiod på två år, som ska genomföras inom tre år från det att uppehållstillståndet beviljades. Under etableringsperioden kan individen ansöka om etableringsersättning hos Arbetsförmedlingen. Etableringsersättningen administreras av Försäkringskassan.

Målgrupp - Lagen om etableringsinsatser vänder sig till nyanlända i arbetsför ålder (20 - 64 år) som har fått uppehållstillstånd (UT) som flyktingar eller av flyktingliknande skäl samt kvotflyktingar. Även nyanlända i åldern 18 - 19 år,

---

³² Lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

som saknar föräldrar i Sverige, omfattas av den nya lagen liksom vissa anhöriga till nyanlända flyktingar. Individen ska påbörja etableringen senast ett år från första folkbokföring i Sverige. Personer med nedsatt prestationsförmåga kan ingå i etableringen till 25, 50 eller 75 %.

Anhörig till flykting, som ansöker inom sex år från det att den första individen beviljas uppehållstillstånd har rätt att ingå i etableringen. Den som anlände först förväntas planera familjens ankomst och boende.

Handläggning av personer som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd

Ansökningar om bistånd ska hanteras enligt samma regler och rutiner som för andra sökanden och samma krav på egenansvar och egen planering gäller även för denna grupp. I vissa delar skiljer sig emellertid situationen för de som omfattas av etableringsreformen från andra som uppbär ekonomiskt bistånd, till exempel avseende boende och sysselsättning.

För att återsökning av statsbidrag inte ska missas är det viktigt att alla blir inregistrerade i Procapita som etablering. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Återsökning Migrationsverket.

Väntan på etableringsersättning ("glappet")

Den som ansöker om ekonomiskt bistånd mellan det att uppehållstillståndet beviljas till första utbetalning av etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ska likabehandlas som övriga sökande i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. Ekonomiskt bistånd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och kraven är uppfyllda. Om det finns oklarheter i ärendet t.ex. att sökande har barn och inte kommer att bli självförsörjande på etableringsersättningen ska ansökan handläggas som en vanlig ansökan och en nybesökutredning genomföras.

Huvudregeln är att dessa personer ska handläggas som övriga sökande men vissa delar skiljer sig:

- Avisering från Arbetsförmedlingen

Inkommer i form av ifylld blankett, särskild mall finns. Aviseringen innehåller uppgifter från handläggaren på Arbetsförmedlingen och från sökande och ska vara underskriven av sökande. Kompletterande information kan behöva inhämtas per telefon från Arbetsförmedlingen. Aviseringen är den sökandes ansökan om bistånd.

- Utredning

Utredningen sker i första hand per telefon men vid behov kan besök bokas.

I första hand utreds kommundillhörighet, med anledning av att Arbetsförmedlingen inte har samma uppdelning som kommunerna. Utgångspunkten vid utredning om kommundillhörighet är reglerna om vistelse respektive boställningskommun i socialtjänstlagen. I de fall en person är folkbokförd på annan adress än där person bor och en annan kommun som därmed får schablonersättningen ska personen uppmanas att folkbokföra sig där personen bor. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar.

Observera att om en sökande är gift är utgångspunkten försörjningsplikt mellan makarna. Försörjningsplikten behöver utredas utöver de uppgifter som framgår i aviseringen. Utredningen görs i första hand per telefon med sökande. I de fall försörjningsplikten ska undantas finns särskilda beslutsgrunder.

I vissa fall behöver sökande komplettera sin ansökan med handlingar som styrker sökandes ekonomi och situation.

- **Beräkning**

Biståndet beviljas från dagen efter sista LMA till och med dagen innan utbetalning av full etableringsersättning, dvs. glappetperioden. Bistånd beviljas enligt samma bedömning som övriga sökande. En förutsättning för etableringsersättning kan betalas ut är att personen har fått sitt personnummer.

- **Utbetalning**

Utbetalning görs till personens bankkonto eller till ICA-kort om personen saknar personnummer.

Kompletterande ekonomiskt bistånd

Den som söker kompletterande ekonomiskt bistånd för att inkomsterna inom etableringsreformen inte är tillräckliga ska likabehandlas med övriga sökande i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen.

Inom ramen för etableringsersättning kan sökande beviljas bostadsersättning, se nedan. Det gäller inte för personer som bor inneboende. Etableringsersättningen är högre än riksnormen och inkluderar därmed möjlighet att även betala sin inneboendekostnad och det bör täckas av etableringsersättningen. En individuell bedömning ska alltid göras som inkluderar en bedömning om inneboendekostnaden är skälig, precis som för övriga sökande. Se även avsnittet nedan om boende.

Förflorad etableringsersättning

Sökande som avbrutit sin etableringsplan har inom ett års tid (inom en treårsram) möjlighet att gå in i etableringen igen och beviljas full etableringsersätt-

ning. I normalfallet bör därför avslag ges på ansökan om ekonomiskt bistånd med hänvisning till att behovet kan tillgodoses om den sökande återupptar etableringsplanen.

Person med rätt till a-kassa

Den som uppbär etableringsersättning men samtidigt är berättigad till a-kassa har enligt etableringslagen rätt att själva välja vilken ersättning personen vill ha. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska denne dock hänvisas till att välja den ersättning som ger högst inkomst.

Boende

Bostadsersättning för ensamstående utan hemmavarande barn inom etableringen lämnas till den som bor i bostad hen äger eller innehar med hyres- eller bostadsrätt. Bostadsersättning kan även beviljas de som har skriftliga, av hyresvärden godkända andrahandskontrakt. Personer med hemmavarande barn söker bostadsbidrag hos Försäkringskassan.

Ansökan om ekonomiskt bistånd till boendekostnader för personer inom etableringssystemet ska bedömas på samma sätt som andra sökande oavsett kontraktsform. Om till exempel en familj inte blir självförsörjande inom etableringssystemet, på grund av sin något högre hyreskostnad, har socialtjänsten samma skyldighet att bevilja kompletterande bistånd som när det gäller exempelvis personer med låg a-kassa eller liknande. *Se vidare* i kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Allmänt om boende.

Bostadslöshet - Samma egenansvar och krav på egen planering gäller som för andra sökanden. Om den sökande tackar nej till boende via Migrationsverket eller Arbetsförmedlingen kan detta vara grund för avslag på ansökan om bistånd till hotellboende eller motsvarande då behovet kan tillgodoses på annat sätt än genom ekonomiskt bistånd.

Extraarbete

Personer med etableringsersättning kan ta extrajobb utan att den inkomsten minskar deras ersättning. Socialtjänsten har dock inte möjlighet att ställa krav på att någon ska vara sysselsatt mer än till 100 %. Om den sökande har en heltidsplan med insatser inom etableringen, det vill säga 40 timmar i veckan, kan vi inte kräva att denne ska jobba extra utöver detta. Om den sökande däremot har en deltidspan är det möjligt att ställa krav på arbete upp till heltidssysselsättning.

Sjukskrivna och personer med nedsatt prestationsförmåga

Personer inom etableringen som är sjukskrivna heltid avslutas efter 30 dagar enligt regelverket. Inför avslut bör avstämning ske med Arbetsförmedlingen

t.ex. genom ett trepartssamtal för att tydliggöra situationen för alla parter och personen får veta vilka krav som socialtjänsten ställer. Samma regler gäller som för övriga personer som är sjukskrivna.

Ensamkommande flyktingbarn

Nyanlända (18-20 år) som saknar föräldrar i Sverige har rätt att ingå i etableringen, men inom etableringen finns inte möjligheter att läsa på gymnasium. Praxis är att dessa ungdomar uppmuntras välja gymnasiestudier och ekonomiskt bistånd kan därför beviljas för denna grupp. Kostnaderna ska återsökas genom statsbidrag. *Se vidare* i riktlinjerna kapitel Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar.

Ensamkommande flyktingbarn med tillfälligt uppehållstillstånd

Utgångspunkten är, enligt regeringen, att de personer som får uppehållstillstånd enligt den tillfälliga lagen finansierar sina studier genom studiestöd. Det räcker med en avsikt att studera för att få uppehållstillstånd enligt den tillfälliga lagen. Studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år då den studerande fyller 20 år. Därefter kan individen söka studiemedel, som består av bidrag och lån. Den som får uppehållstillstånd enligt den tillfälliga lagen omfattas *inte* av etableringsregelverket.

En ansökan om ekonomiskt och annat bistånd av en person som fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, på grund av studier eller skydd, ska som utgångspunkt behandlas på samma sätt som om ansökan gjordes av en person med ett permanent uppehållstillstånd eller en svensk medborgare som vistas i Sverige. Den som omfattas av LMA efter uppehållstillstånd har dock som utgångspunkt inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL.

Nordiska medborgare

Danmark, Finland, Norge och Island är tillsammans med Sverige en del av Norden. De nordiska länderna har en överenskommelse om att de nordiska medborgarna har rätt att bo i vilket nordiskt land som helst utan att de behöver ansöka om uppehållstillstånd. Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige³³.

Återföreningar

Enheten för ekonomiskt bistånd och utredningsenheten för barn och unga har rutiner för handläggningen av när ett ensamkommande flyktingbarns familjemedlemmar kommer till Sverige. *Se vidare* i Handläggningsrutiner vid anhöringinvandring till minderårigt barn.

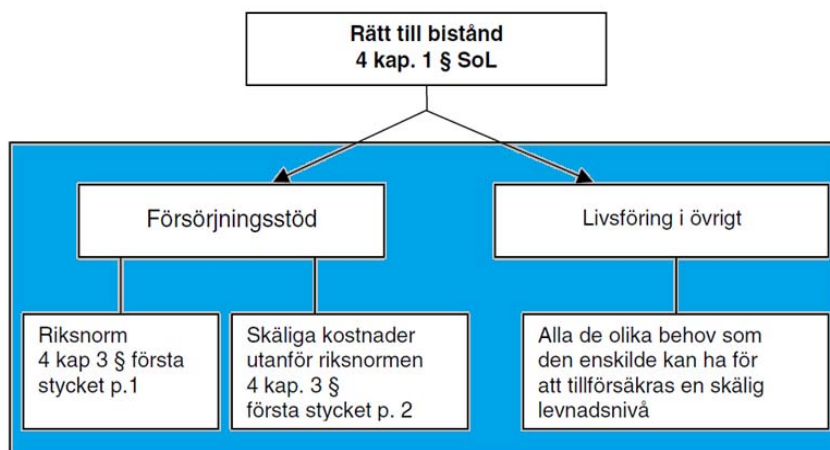
---

³³ Lag (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

4. Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Det består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd för ett antal regelbundet återkommande behovsposter. Genom biståndet ska sökande tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Utgångspunkten är att biståndet inte bör överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Beloppen ska täcka kostnader för de produkter som behövs i ett hushåll för att på ett tillfredsställande sätt kunna klara vardagens behov. I beräkningarna ingår till exempel inte utgifter för presenter, kalas eller gäster, semester, alkohol, tobak eller spel. Beräkningarna innehåller ett visst sparutrymme för inköp eller ersättning av sällanköpsprodukter, till exempel en cykel till barn eller dyrare klädesplagg. Det innebär att man under en tid ska kunna spara en del av beloppet i riksnormsposten för att kunna köpa detta. En individuell prövning ska alltid göras.

Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju för barn och ungdomar.

Följande poster ingår i normen:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Lek och fritid
- Barn och ungdomsförsäkring
- Hälsa och hygien
- Förbrukningsvaror
- Dagstidning, telefon, TV-avgift mm.

I vissa fall kan det även finnas skäl till att höja normen på grund av merkostnader. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. T.ex. vid behov av särskild kost på grund av sjukdom eller vid sjukhusvård. Vid sjukdom behöver behovet styrkas med läkarintyg.

En så kallad bruttonorm eller en schablon är ett hjälpmedel och inte en absolut regel. Det innebär till exempel att en ansökan aldrig kan avslås enbart med hänsyn till socialnämndens normer eller riktlinjer. Har den biståndssökande en kostnad som är högre än schablonen måste socialtjänsten alltid göra en individuell bedömning av om kostnaden är skälig för just den biståndssökande (RÅ 2010 not 70).

Om det finns särskilda skäl i ett enskilt fall kan riksnormen beräknas till en lägre nivå. Den biståndssökande kan få ett tillfälligt, reducerat bistånd om han eller hon till exempel har kunnat försörja sig men inte gjort det och därför saknar pengar till sin försörjning under den närmaste tiden. Biståndet är till för att personen ska kunna reda upp den akuta situationen, vilket i rättspraxis kallas för akut nödläge eller akut nödsituation.

Se mer om vad som ingår i posterna och för höjning/sänkning av normen i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd.

Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Bistånd beviljas för umgänge med barn högst 12 dagar per månad. Vid fler dagars umgänge betraktas barnet som växelvis boende.

Biståndet omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror. För att bedöma rätten till ekonomiskt bistånd ska omfattningen av umgänget styrkas genom dom, avtal eller intyg. Intyget kommer från barnets andra förälder alternativt annan person som kan styrka detta, exempelvis socialsekreterare från utredningsenheten för barn och unga.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Bistånd till livsföring i övrigt, avsnitt Resor i samband med umgänge med barn.

Om barnen bor växelvis *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Olika hushållstyper.

Övrigt försörjningsstöd

Allmänt om boende

En fråga som allt oftare återkommer att beakta vid handläggning av ekonomiskt bistånd är bostadsfrågan. Den strukturella hemlösheten ökar, vilket innebär att många, inklusive barnfamiljer ansöker om stöd till bistånd för att lösa sin akuta boendesituation.

Reglerna i socialtjänstlagen, innebär att var och en i första hand är skyldig att försörja sig själv och sin familj inom ramen för sin förmåga. I detta ingår också ansvar för att ordna bostad, vilket innebär att den bostadslöse själv får söka bostad via bostadsförmedling, bostadsföretag, andrahandsförmedlingar eller på annat sätt försöka ordna sin bostadssituation.

Det finns inga bestämmelser i socialtjänstlagen som ger bostadslösa en allmän rätt till att få en bostad av socialtjänsten. Däremot kan socialtjänsten i särskilda fall vara skyldig att tillhandahålla en bostad som bistånd. Det framgår av flera mål som prövats av Högsta förvaltningsdomstolen. Rätt till bistånd i form av bostad som uppfyller kraven på skälig levnadsnivå har i rättspraxis rört situationer när en person eller familj är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. Se rättsfall RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130.

Socialtjänstens ansvar kan handla om att bistå med olika former av akuta och mer långsiktiga boendelösningar utifrån individuella behov och efter biståndsbedömning. Högsta förvaltningsdomstolen har bedömt det som godtagbart att boendestandarden i vissa fall är lägre än vad som anses skäligt på längre sikt. I en akut situation eller när ett lämpligt boende inte kan erbjudas den biståndssökande för en rimlig kostnad kan boende på härbärge godtas under en övergångsperiod. Se rättsfallet RÅ 1994 not 574.

Att det generellt sett är svårare att få ett hyreskontrakt om man har skulder eller betalningsanmärkningar är exempelvis inte i sig ett skäl till att bevilja bistånd. Att det är brist på bostäder på den öppna bostadsmarknaden är inte heller i sig skäl nog för bistånd till bostad från socialtjänsten.

Huvudregeln är att sökande själv ska vara aktiv bostadssökande exempelvis genom att söka bostad via bostadsförmedlingen, ställa sig i kö hos olika hyresvärdar, söka på internet, fråga vänner och bekanta om de kan hjälpa till på något sätt och sätta upp lappar om behov av boende. Att vara aktiv bostadssökande innebär även att personen söker bostäder i andra kommuner än hemkommunen. Däremot kan inte en flytt ställas som krav för rätten till bibehållet ekonomiskt bistånd.

Ovanstående regler gäller också med beaktande av barnperspektivet. Det vill säga, enbart det skälet att en barnfamilj ansöker om stöd – innebär inte per automatik att socialtjänsten ska bevilja bistånd till boende. Föräldrar har huvudansvaret för att säkerställa nödvändiga levnadsvillkor för sina barn och ansvarar för att barnens behov och rättigheter blir tillgodosedda. Det är däremot viktigt att göra en barnkonsekvensanalys i dessa fall, och i beslut ange skäl till bedömningen, oavsett det blir ett bifall eller avslag. (*Se avsnitt Barnkonsekvensanalys*)

De personer som bott i Sverige under relativt kort tid och därför saknar bostadsreferenser och ännu inte har lärt sig det svenska språket bedöms inte heller, av enbart de skälen, omfattas av den grupp som har speciella svårigheter att på egen hand ordna med bostad.

En individuell bedömning utifrån personers förmåga och eventuella barns situation ska alltid göras.

I de fall en akut nödsituation inte kan avväjas och alla andra möjligheter till tak över huvudet för den enskilde är uttömda ska en sedvanlig nödprövning göras. *Se vidare sidan 19 samt sidan 78 i denna riktlinje.*

Se även: Överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län

Vistelse och folkbokföring

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom hyreskontrakt, aktuell hyresavi och folkbokföring.

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. Den sökande ska uppmanas att folkbokföra sig på adressen där personen bor eftersom man enligt folkbokföringslagen³⁴ ska vara skriven där man bor och vistas. Om flera personer är folkbokförda på adressen påverkar det rätten till bistånd. En person som är folkbokförd på en adress förutsätts bo där och därmed bidra med hyreskostnaden m.m. Detta gäller framförallt vid förstahandskontrakt eftersom det är främst då sökande kan påverka vilka andra personer som är folkbokförda där.

Hembesök

---

³⁴ Folkbokföringslagen 1991:481

Hembesök kan göras av olika anledningar t.ex. för att få en uppfattning om hur sökande bor och eventuellt behov av ytterligare bistånd eller stöd. Det kan även ske som ett erbjudande för t.ex. barnfamiljer eller personer som har haft bistånd under en längre period.

Det kan även vara för att det finns oklarheter kring boendesituationen som behöver utredas vidare. Hembesök ska enbart användas när det inte finns andra utredningssätt. Vid oklarheter kring boendesituationen bör man innan ett hembesök ha ett klargörande samtal med sökande. Under besöket får sökande beskriva hemmet t.ex. hur stor del av lägenheten sökande disponerar, hur lägenheten ser ut, hur många som bor där. Syftet är att socialsekreteraren ska få en bild av boendesituationen och som sedan kan verifieras vid ett eventuellt hembesök.

Ett hembesök ska alltid vara frivillig och personen ska ha en möjlighet att tacka nej. I de fall frågan inte kan utredas på annat sätt ska personen ges information om att det kan påverka rätten till bistånd.

Boendekostnader

Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare i kommunen har möjlighet att kosta på sig. I Botkyrka kommun är Försäkringskassans norm för genomsnittshyra vägledande men får inte ses som ett tak utan individuella bedömningar ska göras. Den högsta godtagbara hyresnivån enligt Försäkringskassans norm ska endast överskridas om det finns synnerliga skäl.

Följande avgifter som kan ingå i hyran godtas inte:

- Avgift för parkeringsplats eller garage
- Avgift för medlemskap i hyresgästförening
- Kostnad för kabel-TV och andra tillval utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet

Undantag kan göras för förhandlingsavgift. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd kan beviljas. Hembesök för att bedöma lägenhetens skick bör göras innan godkännande. Om bedömning görs att personen inom en snar framtid kommer att bli självförsörjande så bör personen kunna avvakta detta.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska en individuell bedömning ske, varvid det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (mindre än tre månader) ska den sökande uppmanas att sänka bostadskostnaden. Undantag från kravet att byta till billigare boende ska göras för de sökande som av medicinska eller sociala skäl anses oförmögna att genomföra ett bostadsbyte eller i de fall där bostadsbytet anses direkt olämpligt med tanke på de konsekvenser som bytet skulle medföra.

Rådrom: Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrom ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt sänka boendekostnaden. Ett sätt att sänka boendekostnaden är att hyra ut ett rum i bostaden. Skäligt rådrom för att hitta en inneboende bedöms vara två månader. Om sökanden avser att byta till mindre boende anses skäligt rådrom uppgå till fyra månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta, men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran sättas ned i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndperiod och detta medför ökad boendekostnad bör detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande utan samråd med socialtjänsten flyttar till dyrare boende ska den nya hyran beviljas endast om den är skälig.

Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett andrahandskontrakt ska vara godkänt av hyresvärden och styrkas med intyg. För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid visas upp. Avtalet ska innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek, vad som ingår i hyran samt lägenhetens adress.

Om förstahandshyresvärden hyr ut sin hyreslägenhet så ska godkännande från värden visas upp. Förstahandsvärden får ej ta ut högre hyra än grundhyra, ett påslag på hyran med max 15 % godkänns för möblerad lägenhet. Vad gäller bostadsrätten så ska bostadsrättsföreningen godkänna andrahandsuthyrningen. Även här kan 15% tilläggas utöver driftkostnaden.

Radhus/villa: inget godkännande behövs eftersom hyresvärden äger dessa.

Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav kan då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning. Det är sökande som ska värdera sin bostadsrätt och visa underlag för socialtjänsten. Socialtjänsten kan kontakta mäklarfirmor och fråga vad ett objekt kan ha för marknadsvärde för att få vägledning. En individuell prövning ska dock göras och hänsyn ska tas till om en försäljning förväntas ge ett överskott som kan bidra till försörjningen. I övrigt gäller vad som sägs ovan om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det.

Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad. Sökande med lån på bostad ska alltid uppmanas att söka skattejämkning för räntekostnaden. Amortering på lån ska inte räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning.

Fastighet/fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet/fritidshus, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas bistånd annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning.

Ett beslut om rådrum ska skickas till den sökande. Om det finns särskilda skäl - fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc. - kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning. När det finns ett skrivet förbehåll ska personen lämna en kopia på förbehållet. Förbehållet ska vara daterat från den period förbehållet började gälla.

Det är sökande som ska värdera sin fastighet och visa underlag för socialtjänsten. Socialtjänsten kan kontakta mäklarfirmor och fråga vad ett objekt kan ha för marknadsvärde för att få vägledning.

Inneboende

Detta avsnitt avser hyra som inneboende hos annan än nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyres-

värden. Hänsyn tas även till om rummet är möblerat eller inte. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig i förhållande till hyreskostnaden för hela bostaden. Utredningen behöver som regel inkludera ett hembesök. Vuxna barn som flyttat hem efter att bott i annan bostad räknas som inneboende, inte hemmavarande.

Delad bostad

När kamrater, syskon eller annan släkt delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att de som bor tillsammans mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. För beräkning av hyresdelen *se räkneexempel nedan från Socialstyrelsens handbok*:

Exempel: Om den biståndssökande disponerar ett rum i sina föräldrars bostad på fyra rum och kök, innebär det att han eller hon disponerar två av totalt nio enheter (fyra rum $\times 2 = 8 +$ kök $= 9$ enheter). Hela boendekostnaden är 6 000 kr per månad. Den sökandes andel av boendekostnaden beräknas då genom att 6 000 divideras med 9 och därefter multipliceras med 2, det vill säga $6\ 000/9 \times 2 = 1\ 333$ kr per månad.

Vuxet hemmaboende barn

Med ett kvarboende vuxet barn avses ett barn som efter fyllda 18 år bor kvar i föräldrahemmet men som föräldrarna inte är underhållsskyldiga för. Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Bistånd till hyresdel kan ges om:

- Föräldrarna behöver bo kvar i en större lägenhet och därmed behålla en högre hyra.
- Om hushållet förlorar bostadsbidrag med anledning av att ungdomen ska svara för sin egen försörjning, då ska ungdomen erhålla försörjningsstöd till boendekostnad motsvarande sin andel av bostadskostnaden.
- Om barnet tidigare betalat hyresdel och kan styrka detta. Perioden ska ligga nära i tiden och haft en varaktighet.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd:

- Bistånd till hyresdel för barn som bor kvar hemma, avsnitt Skäliga och faktiska boendekostnader.
- För beräkning av hyresdelen, avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Ungdom utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det finns starka sociala

skäl till flyttningen. Utredningsenheten bör ha utrett att behov finns innan beslut fattas för ungdomar där föräldrarna fortfarande har försörjningsplikt.

Se vidare i

- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Bistånd till ungdomar för eget boende.

Förälder boende hos barn

För beräkning av hyresdel *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i andrahand etc. Kostnader för boende med den faktiska boendekostnaden kan beviljas om den sökande har stora svårigheter att få ett annat boende och/eller om socialtjänsten inte kan erbjuda något annat alternativ.

Hushållsel

Bistånd ska beviljas till faktisk skälig kostnad. Om socialtjänsten använder sig av en schablon för kostnaderna för hushållsel kan den endast tjäna som riktmarke – socialtjänsten är fortfarande skyldig att göra en individuell behovsprövning.

Konsumentverket beräknar årligen kostnader för en rimlig konsumtion för några av hushållens vanligaste utgifter. Däremot beräknar de inte längre förbrukning och kostnad av hushållsel, då de anser sig sakna tillräckligt bra underlag för att kunna göra generella beräkningar av en rimlig förbrukning av hushållsel för olika hushållsstorlekar och familjesammansättningar. Tills annan vägledning kommer behöver det göras en skälighetsbedömning av rimlig elkostnad, där de maxbelopp som e-roboten använder kan användas som riktmarke.

När vuxna som inte är gifta eller sambor delar lägenhet och sammanboendekostnad utifrån hushållsstorlek används, ska kostnader för förbrukning och den fasta avgiften delas. Kostnaden för förbrukningen delas på antal personer, inklusive barn, i hushållet.

En alltför hög elräkning kan behöva accepteras tillfälligt så att sökande får rådrum att minska kostnaden eftersom det kan få stora negativa konsekvenser att inte betala sin elräkning.

Om elkostnaden anses hög eller om en elräkning har ökat avsevärt från tidigare månader, bör man förslagsvis stämma av med sökande om någonting i hushållet tillkommit som förbrukar mer el, exempelvis hushållsapparater.

Bredband och dator

Skälig bredbandskostnad beviljas till alla hushåll idag under förutsättning att kostnaden finns. Skolungdomar i Botkyrka kommun erbjuds elevdator. Teknisk utrustning, t.ex mobiltelefon eller dator kan beviljas till arbetssökande efter en individuell bedömning.

Hemförsäkring

Ekonomiskt bistånd ska beviljas till en faktisk kostnad för hemförsäkring om kostnaden bedöms som skälig.

Bistånd beviljas till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösöresbelopp på 300 000 kr. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas. Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring, om de har hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren. I de fall de inte omfattas ska de uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

Kostnad för vattenförbrukning

Ibland kan det vara aktuellt för vissa hyresvärdar att fakturera separat för vattenkostnad. Nedan tidigare mätningar från Energimyndigheten kan ses som ett riktmärke för att bevilja skälig kostnad för vattenförbrukning,

En person förbrukar ca 1150 kWh per år enheten för att värma vatten och en person förbrukar ca 200 liter vatten per dygn. När skälig hyresnivå ska bedömas ska vattenkostnad tas med i helhetsbedömningen.

Exempel 1: Kontrakt hos Hyresvärd 1 med en hyra som bedöms skälig – hela summan beviljas.

Exempel 2: Kontrakt hos Hyresvärd 2 med en grundhyra som är mindre än det belopp som anses vara skäligt, men med en kompletterande vattenförbrukning som gör att kostnaden överstiger skälig kostnad. Då beviljas grundhyran plus vattenkostnad upp till vad som bedöms vara skälig kostnad för hyra, resterande summa avslås.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

I första hand ska den biståndssökande ansöka om att få avgiften helt eller delvis nedsatt. Har den sökande sjukersättning eller har fyllt 65 år, är avgiften inte något som beviljas.

Resekostnad med allmänna kommunikationsmedel

Bistånd till SL-resor beviljas inom ramen för försörjningsstödet om behov av resor finns för att kunna arbeta eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att nå självförsörjning.

Arbetande

Sökande som arbetar, heltid eller deltid, beviljas bistånd till SL-kort förutsatt att de inte bor på gångavstånd till arbetet.

Arbetssökande

Utgångspunkten är att arbetssökande är i behov av ett SL-kort för att kunna delta i arbetssökarverksamhet, praktik eller dylikt. En arbetssökande ska även kunna resa för att kunna gå på intervjuer eller besöka arbetsplatser.

Övriga

I de fall en sökande är i behov av att regelbundet besöka läkare eller annan rehabilitering kan bistånd till SL-reskassa alternativt SL-kort beviljas utifrån det enskilda behovet. Kostnaden för nödvändigt antal resor med SL:s reskassa (accesskort) ska jämföras med kostnaden för månadskort och det billigaste alternativet ska väljas.

Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Ekonomiskt bistånd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst.

Utgångspunkten är att ta reda på den sökandes behov och vad som faktiskt ingår i vårdkostnaden i det enskilda fallet och göra en individuell bedömning. Institutionsnormen inkluderar fickpengar³⁵, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor. I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet.

Fickpengar³⁶

Utgångspunkten är att ta reda på den sökandes behov. Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan till-

---

³⁵ Fickpengar - försörjningsstöd som innehåller kostnader för kläder och skor, lek och fritid, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV-avgift mm.

³⁶ Se ovan.

godoses med egen inkomst. Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag. Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Kostnader i samband med egen bostad

För sökande som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, hushållsel, abonnemangskostnad telefon, hemförsäkring och TV-avgift. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning. Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger 2 månader. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsfrielse.

Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare på institution med HVB-tillstånd och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet. Försörjningsstöd ska inte beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

Egenavgift vid stöd- och omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska sökande betala egenavgift för mat och logi. Detta gäller boenden utan HVB-tillstånd.³⁷ Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd. Kostnader utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad och betalas via konto för vårdkostnader.

När det gäller egenavgiften för nattlogi på härbärke ska så långt det är möjligt en vanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärke även om egen inkomst funnits. Vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas.

---

³⁷ IVO har uppgifter om vilka boenden som har HVB-tillstånd.

Personer som har fått avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd

Om sökande får avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd ska en nödprövning göras först när sökande själv hävdar nöd. Sökande kan då efter en bedömning ha rätt till reducerat försörjningsstöd, nödprövning, för att tillgodose behov av t.ex. mat och eventuellt boende. Observera att nödprövning inte ska göras rutinmässigt vid avslag på försörjningsstöd då all utredning och alla beslut rörande ekonomiskt bistånd måste utgå från en ansökan från sökande. Däremot kan socialtjänsten informera om möjligheten att ansöka om nödprövning.

I de fall det finns barn i hushållet så ska en bedömning göras kring om familjens inkomster av t.ex. barnbidrag täcker behovet av matpengar.

Sökande som har haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande har haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna inkomster eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till sitt uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bidrag tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven som t.ex. mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen. Bidrag registreras i detta fall som övrigt ekonomiskt bistånd. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling och därmed anmälas till utredningsenheten för barn och unga.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast

nödprövning görs. Uppföljning av eventuella utbetalningar från försäkringsbolag behöver göras. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdiga. Detta gäller även i andra fall då det är uppenbart att beskrivningen av en situation inte stämmer.

Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En person som tillfälligt vistas i kommunen kan beviljas bistånd för att förhindra en nödsituation. Biståndet kan t.ex. vara en biljett till hemresa. Bistånd kan även beviljas till matpengar. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan även nattlogi beviljas efter särskild prövning. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsens för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar.

Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, till exempel om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för sökande gynnande beslut till hans nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen³⁸. Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: ”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas”.

---

³⁸ 27 § FL

5. Bistånd till livsföringen i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för vanliga ändamål utöver försörjningsstödet. Ändamålen står i bokstavsordning. Vissa ingår vanligtvis i skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i kommunen kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre en kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska beaktas vid prövningen.

Begravningskostnad

Vid handläggning av dödsbo inom kommunen, behöver handläggare ofta ha en hel del kontakt med anhöriga. Det är däremot inte kommunens dödsbohandläggare som ska vara dem som framför dödsbud³⁹, patientens närstående ska omedelbart informeras vid konstaterandet av dödsfallet, oavsett vårdform.

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Sammanboende omfattas inte av denna skyldighet, men ska likställas som sambos vid ansökan om ek. bistånd. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd samt skäliga kostnader i övrigt. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar och efterlevande pensionen.

Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring, försäkring och pension. Som huvudregel ska kända inestående inkomster inte förskottas utan sökanden får begära avbetalning hos begravningsbyrån.

Om dödsboet saknar tillgångar helt eller delvis bör bistånd beviljas som möjliggör en värdig begravning.

Skäliga kostnader

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader bör i regel inte vara högre än ett halvt prisbasbelopp. Kostnaderna ska styrkas.

---

³⁹ HSLF-FS 2015:15 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vissa åtgärder i hälso- och sjukvården vid dödsfall - Socialstyrelsen

- Hälso- och sjukvårdsförordning (2017:80) 4kap 3 § 3

Kostnadsposter som godkänns är inom ett halvt prisbasbelopp:

- Grundtjänster från begravningsbyrå (riktvärde ca 25-30 % av basbeloppet), dvs. begravningsbyråns arvode, kista med enkel kistdekoration, bisättning (i bisättningen ingår normalt svepning och kistläggning, utkörning av kista till bårhus, bärare vid bisättning och transport av kistan till kyrkogårdsförvaltningens kapell) urna samt representant vid begravningen.
- Gravsten/ inskription på befintlig gravsten (riktvärde ca 15 % av basbeloppet)
- Enklare förtäring

I förekommande fall beviljas även bistånd till officiant vid borgerlig begravning. Även dödsannons, kostnad för askgravlund och blomsterdekoration kan beviljas. Kostnaden bör inte överstiga vad en låginkomsttagare skulle ha råd med.

Bistånd beviljas inte för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller, gravsättning, alternativt spridning eller nedgravning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd.

Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk resenär avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, hjälper ambassaden till med att ordna en enkel och värdig begravning utomlands.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Begravningskostnader.

Asylsökande

För mer information om bistånd till begravningskostnader för asylsökande se *vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt begravningskostnader.

Diskmaskin, tvättmaskin etc.

Bistånd till diskmaskin, tvättmaskin beviljas om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom t.ex. handikappersättning. Innan bistånd beviljas ska undersökas om värden kan installera diskmaskin mot hyreshöjning. Bistånd till diskmaskin, tvättmaskin och/eller torktumlare kan också beviljas om det finns starka sociala skäl och man kan påvisa att resultat uppnås med insatsen.

Flyttkostnader

Bistånd till flyttkostnader kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med riksnormen om behov av att flytta är motiverat av:

- hälsoskäl
- sociala omständigheter
- att sökandes möjligheter att bli självförsörjande genom flytten ökar
- att flytten medför att sökandes boendekostnader minskar

Vid flytt till annan ort av arbetsmarknadsskäl ska det även utredas om behovet kan tillgodoses genom bidrag från Arbetsförmedlingen.

Den sökande ska uppvisa kostnadsförslag som grund till bistånd.

Bistånd beviljas till kostnad för hyra av släpkärra eller mindre lastbil inklusive kostnader för bensin och försäkring, allt mot uppvisande av kvitto. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas som huvudregel grundavgiften. SL-kort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala. Avgift för medresenärer beviljas ej.

Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg

Den sökande ska i första hand se över sina möjligheter till nedsättning av de kommunala avgifterna. Familjen behöver upplysas om att uppdatera sina inkomster via kommunens hemsida, så att de inte får en faktura.

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnomsorg (årskurs 1-3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) beviljas. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens. Kontrollera att avgiften är satt utifrån familjens aktuella inkomster.

Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som i samband med ansökan erbjuds av optiker.

Vid behov av vanliga läsglasögon som är avsedda för personer över 35 - 40 år med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet hänvisas till riksnormens post för hälsa och hygien.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas om behovet är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel. Kostnad för linser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

Barn och unga i åldern 8 - 19 år får bidrag från landstinget för glasögon eller kontaktlinser.

Hemtjänst/boendestöd

Ekonomiskt bistånd ska inte utgå till kostnaden för hemtjänst/boendestödsavgift. För person som blivit beviljad hemtjänst eller som bor i särskilt boende görs en beräkning av avgiften. Innan beslut om avgift verkställs görs en beräkning av vård- och omsorgsförvaltningen (VOF) eller om rätt att ta ut avgift föreligger samt storleken på avgiften. Den person som inte har inkomst av tjänst, pension eller avkastning av kapital, betalar ingen avgift.

Har en person skulder eller andra akuta ekonomiska behov minskas inte hemtjänst/boendestödavgift. Vid bedömning av bistånd i dessa fall ska samma avvägningar göras som vid reducerat bistånd. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Nödprovning och akut bistånd.

Om sökande p.g.a. särskilda omständigheter har ett varaktigt behov av ett sänkt belopp ska den enhet som beslutar om avgift i skälig omfattning ta hänsyn till detta vid beräkning av avgiften för hemtjänst/boendestöd. Detta kan vara t.ex. vid kostnader för god man, fördyrade kostnader för arbets- eller sjukresor, fritidsaktiviteter mm. I dessa fall ska sökande uppmanas att ansöka om nedsättning av avgiften. I avvaktan på avgiftsändringen kan ekonomiskt bistånd ges.

I vissa fall kan det vara så att personen, trots att jämkning skett av hemtjänstavgiften till 0 kr, saknar medel när avgift för boende och mat är betald. I dessa fall kan personen ansöka om ekonomiskt bistånd.

Hemutrustning

Generellt

Bedömningen av nödvändig hemutrustning måste anpassas efter den allmänna standardutvecklingen i samhället, det vill säga vad människor i allmänhet kan kosta på sig. Det innebär att vad som är skäligt i fråga om ekonomiskt bistånd till hemutrustning inte bara skiftar från fall till fall utan också över tid. Den individuella behovsprövningen avgör om bistånd ska beviljas och till vad.

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till den hemutrustning som behövs för att ett hem ska kunna fungera.

Utgångspunkten är att varje person själv ansvarar för att ordna med utrustning till hemmet genom planering, sparande, lån och gåvor från sitt sociala nätverk. etc. Det gäller särskilt för unga personer som flyttar hemifrån och som har kunnat planera för sin flyttning till eget boende. Ekonomiskt bistånd till den hemutrustning som behövs för att ett hem ska kunna fungera kan beviljas efter individuell prövning. Det finns ingen allmän rätt att få ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden.

Bistånd till hemutrustning ska prövas restriktivt.

Klienten ska komma med ett eget specificerat kostnadsförslag på nödvändig hemutrustning. Hembesök bör göras innan beslut tas. Detta för att få en uppfattning om behovet. Biståndet garanterar alltså nödvändig hemutrustning, men vad som är nödvändigt kan inte fastställas en gång för alla

Vid bedömning om en person har rätt till hemutrustning ska hänsyn tas till personens individuella situation, vad personen har behov av och vilka möjligheter personen själv har att i framtiden ordna med hemutrustning.

Personer som omfattas av flyktingmottagande eller etableringsförordningen ska i första hand söka hemutrustningslån via CSN.

Hemutrustning kan omfatta det som behövs för att tillgodose behov som t.ex:

- Säng
- Köksbord inkl. stolar
- Soffa och soffbord
- Bokhyllor
- Skrivbord
- Förvaring
- Matlagning
- Radio, TV och dator med internetuppkoppling
- Rekreation
- Rengöring
- Sömn
- Umgänge

I bedömningen ska följande punkter övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att den sökande med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer den sökande inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera sin hemutrustning?
- Vilka möjligheter har den sökande haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Vilken hjälp kan den sökande få av sitt nätverk? Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd till grundutrustning.

Vilket bistånd kan beviljas och till vad?

En individuell bedömning måste göras enligt ansökan om kostnaden och vad som anses vara en skälig kostnad utifrån vad en låginkomsttagare har råd med. Hållbar konsumtion rekommenderas av konsumentverket och i Storstockholmsområdet finns en välsorterad andrahandsmarknad, av bättre begagnad utrustning, vilket bör vara ett riktmärke för att bestämma skälig kostnad. Den sökande bör också ange i ansökan, vilken utrustning som den ansöker om och inkomma med ett kostnadsförslag.

Bistånd kan beviljas till:

- Underhåll, reparation eller komplettering eller
- Hemutrustning vid bosättning (hel grundutrustning). Maximalt 50 % av prisbasbeloppet kan ses som en vägledning. Priser på andrahandsmarknaden bör också vara ett riktmärke.

Hemutrustning kan omfatta följande delar där innehållet är en vägledning. Utgångspunkten är sökandes ansökan och behov. Procentsatserna nedan ska endast ses som en vägledning, det gäller även här att använda priser på andrahandsmarknaden som ett riktmärke. En individuell prövning behöver alltid göras.

Möbler:

- Säng (3 - 4 % av prisbasbeloppet)
- Köksbord inkl. stolar (3 - 4 % av prisbasbeloppet)
- Soffa och soffbord 7 % av prisbasbeloppet
- Skrivbord

Tillbehör:

- Husgeråd och handdukar (1-2 % av prisbasbeloppet)
- Sängutrustning (1 - 2 % av prisbasbeloppet)
- Lampor och matta
- Gardiner
- Städartiklar och dammsugare
- Tv, radio och dator

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Hemutrustning.

Juridiska kostnader och stämpelavgifter

Advokatkostnader

I första hand ska den sökande utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller t.ex. för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det

finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån personens ekonomi och är numera avsevärt begränsad.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självriskan vid rättsskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader beviljas enbart om det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

Stämpelavgifter

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras i enskilda fall t.ex.

- om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs (t.ex. för en kvinna som utsatts för misshandel)
- identitetshandling för de som saknar sådan (beroende på biståndslängd)
- Domstolsavgift kan beviljas då ensamkommande barns vårdnadshavare anländer och ska registreras som vårdnadshavare

De avgifter Migrationsverket infört för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd ska som huvudregel inte beviljas eftersom skyddsbehövande personer och personer som söker uppehållstillstånd av humanitära skäl inte behöver betala för det.

Avgift för ansökan om svenskt medborgarskap har Kammarrätten fastslagit inte ingår i begreppet skälig levnadsnivå.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter.

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte ingår i försörjningsstödet. Om personen har handikappersättning ska först utredas att behovet inte täcks av handikappersättningen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd ges endast till merkostnader.

Bistånd kan även beviljas om en person på grund av att den blivit fri från sitt missbruk eller medicinering ökat eller minskat i vikt och därmed är i behov av nya kläder.

Det har fastslagits i en dom från kammarrätten i Göteborg att fördyrade kostnader vid behov av ortopediska skor kan nekas. En individuell bedömning av behovet ska alltid göras.

Hälsa- och sjukvård

Omfattar egenavgift för läkarföreskriven medicin som ingår i högkostnads-skyddet. Enligt Socialstyrelsen ska prövning av bistånd till läkemedelskostnader som inte ingår i högkostnadsskyddet prövas mycket restriktivt. Avseende värktabletter och liknande så innefattas detta i posten hälsa och hygien.

Vad gäller sjukvård utgår ekonomiskt bistånd till sådan vård som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Kostnadens ska styrkas med kvitto. I Stockholms läns landsting finns elektroniskt högkostnadskort. På kvittot framgår hur långt kvar det är till frikort. Kostnad för faktureringsavgift godkänns inte.

Kostnader för till exempel sjukgymnast eller naprapat kan beviljas, efter remiss av läkare om behovet inte kan tillgodoses genom någon behandling som omfattas av högkostnadsskyddet.

Fysisk aktivitet på recept (FAR) rekommenderas av Socialstyrelsen vid en mängd olika diagnoser. I många fall innebär detta ingen extra kostnad för patienten. I de fall den fysiska aktiviteten specificeras i receptet – exempelvis simning, stavgång eller ledarledd gruppträning – kan den innebära kostnader för avgifter eller utrustning. Dessa kostnader ingår för närvarande inte i högkostnadsskyddet. I regel bedöms behovet vara tillgodosett med riksnormens post för Lek och Fritid. Bistånd kan beviljas till sådana kostnader efter individuell prövning av behovet.

En person som använder hjälpmedel ska under loppet av ett år inte behöva betala mer än 2000 kronor i avgifter och hyresavgifter för hjälpmedel. Frikort för hjälpmedel börjar gälla när kostnaderna för hjälpmedel överstiger 2000 kr under en 12-månadersperiod.

Högkostnadsskyddet omfattar alla avgifter – utom avgifter för ortopediska skor, tyngdtäcke, utbyte av andningsmask och andra avgiftsbelagda tillbehör/reservdelar.

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, CPAP, etc., om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller Försäkringskassan.

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och rymd delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjd norm.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Hälso- och sjukvård om t.ex.

- Läkarevård
- Medicin
- Hjälpmedel
- Psykoterapi

Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas om sökande inom överskådlig tid förväntas kunna få en ny bostad. Vad som avses med överskådlig tid måste bedömas individuellt. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är sökande som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Vid bedömningen ska följande beaktas:

- bohagets innehåll och skick
- kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning
- konsekvenser för sökande vid eventuell försäljning av bohaget

Resor

Rekreationsresor

Bistånd till rekreation beviljas om det finns särskilda skäl.

Vuxen ensamstående person

För ensamstående vuxen person kan bistånd beviljas till resa när det finns starka sociala skäl, som resa till anhörig eller liknande eller resa där syftet är medicinskt/rehabiliterande. I vissa fall finns möjlighet att få rehabiliteringsresor via Försäkringskassan.

Barnfamiljer

Bistånd kan beviljas till barnfamiljer som haft långvarigt behov av bistånd och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning av barnets behov av rehabiliteringsresa bör göras i samråd med andra eventuella kontakter inom socialtjänsten. Bistånd beviljas till skälig kostnad för resa till släkting inom Norden eller dylikt. Kostnaden ska vara rimlig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd till. Kostnader för aktiviteter i form av resor inom skolan ska skolan stå för.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Rekreation.

Resor till begravning

Bistånd kan beviljas till en skälig kostnad för resa inom Sverige eller utomlands om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon mor-farföräldrar och barnbarn. Utgångspunkten för hur länge en person kan vara frånvarande är vad en arbetstagare brukar få vara borta från arbete, vilket i normalfallet är maximalt tio arbetsdagar. Vid bedömning av skälig kostnad är en hållpunkt att den ska vara rimlig i förhållande till vad en person med låga inkomster i allmänhet har råd med.

Återföreningsresor

Bistånd till resa för att återförenas med släkt beviljas om det finns synnerliga skäl. Det kan t.ex. vara vid återförening av förälder och minderårigt barn. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige. Vid sådan resa kan bistånd beviljas till egenavgiften.

Resor i samband med umgänge med barn

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Reskostnaderna ska jämföras med vad en inkomstagare i allmänhet har råd att bekosta. En resa per månad bör vara huvudregel inom Norden. Bistånd till utlandsresor kan beviljas om det finns synnerliga skäl. Även barn med förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge med denne.

Behovsprövningen ska innefatta:

- Barnets behov av umgänge
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar
- Skäligheten av kostnaden för resan

Bistånd kan i vissa fall även avse föräldrars resor till barn som är placerade i familjehem eller institution. Utredningsenheten kan i dessa fall bevilja reskostnader upp till ett år efter det att placeringen inletts om detta krävs för att umgänge ska komma till stånd. Därefter är det Ekonomiskt bistånd, eller Mottag vuxen som bedömer rätten till bistånd.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Umgängesresor.

Sjukresor

Om läkare bedömt att patienten har rätt till sjukresa kan bistånd beviljas till egenavgiften. Högkostnadsskyddet är motsvarande kostnaden för 10 resor per år, därefter är sjukresorna kostnadsfria.

Sjukresor beviljas i regel av sjukvården innan resan görs. Om en klient betalar taxiresa till sjukvården finns möjlighet att ansöka om kostnaden hos Region Stockholm. Om ansökan beviljas ges en faktura på egenavgiften.

Renoverings-/underhållskostnad

Avser kostnader för renovering p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i huserlägenhet, även kallade saneringskostnader - kan beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas ekonomiska, medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

Skolkort – SL

Skolkort från SL för barn i grundskolan prövas och beviljas av skolan. Vid avslag från skolan och om det finns särskilda skäl kan bistånd beviljas, t.ex. övergångsvis vid en flytt innan barnet hunnit byta skola.

Bistånd till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever i ungdomsgymnasiet erbjuds SL-kort från skolan. Gymnasieungdomar i familjer med låga inkomster ska uppmanas att ansöka om extra tillägg till studiebidraget.

Bistånd till SL-tilläggskort kan beviljas för ungdomar som studerar på grundskolenivå och som deltar i aktiviteter långt från hemmet om aktiviteterna har betydelse för deras utveckling och särskilda behov.

Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortskulder, privata skulder, etc. samt böter och underhållstöd beviljas i normalfallet inte. Undantag kan göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden p.g.a. skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska hen erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare. Socialtjänsten ska utreda orsaken till att en skuld uppstått innan beslut fattas.

Undantag kan t.ex. göras för *hyresskuld* i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl inte haft egna inkomster som räckt till hyra.
- Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning. Det ska särskilt uppmärksammas om hyress-

kulderna kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om särskilda sociala och/eller medicinska skäl finns.

För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld vid behov följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld görs en uppföljning genom en serie samtal. Vid dessa samtal ges personen/hushållet ekonomisk rådgivning. I vissa fall finns det behov av insatser från andra enheter eller myndigheter t ex vård- och omsorgsförvaltningen eller överförmyndarnämnden.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för *hushållsel* i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

Skuld för *avgift för förskoleverksamhet* behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med utbildningsförvaltningen. Om barnet p.g.a. sociala skäl har behov av att delta i förskoleverksamhet får barnet enligt skollagen inte sägas upp.

Om utbetalning av beviljad ersättning från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten minskats på grund av att den ersättningsberättigade sedan tidigare har en skuld till dem, kan sökande meddela myndigheten att avdrag inte ska göras.⁴⁰ Hela ersättningen betalas då ut till den sökande. Om sökanden väljer att fortsätta betala av på skulden genom att inte ta ut hela ersättningen, beviljas inte bistånd till den del som sökanden valt att inte ta ut.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Skulder.

Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Om det finns syskon och ålderskillnaden inte är för stor, kan det i vissa fall vara rimligt att räkna med en viss återanvändning av kläder och utrustning och ett riktmärke kan vara att bevilja endast halva utrustningen.

Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att skaffa nödvändig utrustning. Bedömningen utgår ifrån att delar av spädbarnsutrustningen köps begagnat.

---

⁴⁰ 108 kap 22 § socialförsäkringsbalken (SFB) och Försäkringskassans vägledning 2005:2, version 10, s 38

Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet, exempelvis genom arv från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga. Vägledning är upp till 11 % av prisbasbeloppet utifrån sökandes behov och faktiska kostnader, detta gäller som riktmärke även vid flerbarnsfödelse. Biståndet beviljas i rimlig tid innan barnet föds.

Bistånd kan beviljas till exempelvis:

- Grunduppsättning kläder
- Säng med sängutrustning
- Barnvagn

Personer som har rätt att söka hemutrustningslån (personer som omfattas av flyktmottagande eller etableringsförordningen) kan ansöka om tilläggs lån hos CSN. Det gäller om de får barn inom perioden, två år från och med kommunplaceringsdatumet på den första personen/personerna som anlänt.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård men bör även beviljas till skäliga kostnader för nödvändig tandvård. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Tandvård.

Observera att ett beslut om bistånd till tandvård ofta sträcker sig över flera månader och ska därmed alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel, Försörjningsstöd, avsnitt Beslut som löper över flera månader.

Ansökan om tandvård ska handläggas inom rimlig tid. Om inte hela beloppet som ansökts om beviljas ska ett avslagsbeslut fattas. *Se vidare* i delegationsordningen.

Vid nybesök ges kortfattad information om tandvård. Viktigt att det framgår att beslut om tandvård föregås av att sökande lämnar in ett kostnadsförslag från tandläkaren och att socialtjänsten i vissa fall konsulterar förtroendetandläkare. Dokumentet "Informationsblad om tandvård" finns inlagt i Pro Capita och kan delas ut till personen vid behov.

I Procapita finns även beslutsmallar för beslut om tandvård och informationsblad till tandläkare.

Kostnadsförslag

Förutom vid akut tandvård ska bedömning av om bistånd kan beviljas till tandvård göras utifrån ett kostnadsförslag. För att tala med tandläkaren krävs ett samtycke från sökande.

- Hur länge har personen varit aktuell? Personen bör ha varit aktuell längre än 12 månader eller haft inkomster i nivå med normen för att kunna beviljas kostnad för tandvård som inte är av direkt akut karaktär.
- Har bistånd till tandvård beviljats tidigare?
- Bedöms personen bli självförsörjande inom sex månader? (t.ex. arbete/annan ersättning)

Dokumentationen av utredningen görs i en journalanteckning och utifrån detta görs en bedömning av om handläggningen ska utföras av socialassistent eller om det finns grund avslag.

Akut tandvård

Bistånd⁴¹ till akut tandvård kan beviljas vid svåra smärttillstånd eller tillstånd som medför betydande obehag (t.ex. tappad fyllning, fraktur på tand, värk, infektiösa tillstånd och traumaskador). Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas.

Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut. Det bör uppmärksammas att det faktum att det står ”akut besök” på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

Nödvändig tandvård

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som under minst ett år har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster.

Med nödvändig tandvård menas åtgärder som enligt tandläkarens bedömning är nödvändig för att sökande ska:

- Uppnå godtagbar tuggförmåga
- Förhindra väsentligt försämrade tandstatus

Förutom rent medicinska aspekter bör socialtjänsten beakta de sociala konsekvenser som kan uppstå vid utebliven tandvård.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå ska i första hand hänvisas till avbetalning hos tandläkaren eller om möjlighet finns betala per ingrepp. Om kostnad och omfattning är skäligt kan dock bistånd beviljas till

---

⁴¹ Bör inte överstiga 3000 kr.

den del av kostnaden som överstiger vad sökanden själv kan betala med sitt normöverskott under sex månader.

Vid ansökan om bistånd till nödvändig tandvård skall normalt ett specificerat kostnadsförslag föreligga innan behandlingen påbörjas. Förslaget bör innehålla:

- Planerad behandling: specificerat akut eller mer omfattande tandvård
- Tillstånd och åtgärds-koder enligt tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
- Kostnad: ingående högkostnadsbelopp och priser på tandvårdsåtgärder enligt tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
- Information om ersättningsperioden

Råder tveksamhet utifrån det skriftliga kostnadsförslaget bör kontakt tas med behandlande tandläkare för en eventuell konsekvensutredning av uppskjuten eller utebliven behandling och om andra alternativ finns.

Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök. Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.
- Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets referenspriser ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på försäkringskassans förteckning.
- Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av Försäkringskassan.
- Oberoende tandläkare ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård. Om förvaltningen inte har avtal med egen konsulttandläkare kan den sökande t.ex. uppmanas att på förvaltningens bekostnad skaffa kostnadsförslag från Folktandvården för jämförelse.
- En individuell bedömning ska även göras av sökandes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla. Det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

Exempel på behandlingar som normalt ej är att betrakta som nödvändig tandvård:

- estetisk tandvård
- utbyte av fyllningar/kronor
- attachmentförankrade delproteser
- blekning av tänder
- implantatbehandling
- porslins- och guldinläggsterapi
- kron- och broterapi bakom hörntänder

Tandvård som utförts före ansökan betraktas som en skuld. *Se vidare* i avsnitt Skulder.

Yttrande till utskott

Beslut om tandvård som överskrider 30 000 kronor ska enligt nuvarande delegationsordning fattas av vuxenutskottet. Särskild mall⁴² finns i Procapita. Sektionschef eller gruppledare skriver under yttrande. Yttrande tillsammans med kopior av bilagorna skickas till utskottet. Originalhandlingar och skivor förvaras av socialassistent i avvaktan på beslut av utskottet. Journalför datum för när yttrandet skickades till utskottet. När beslutet kommer från utskottet registreras det av socialassistent i Procapita, utskottet är beslutsfattare. Kopia på utskottets skrivelse och beslutet skickas till sökande.

---

⁴² Yttrande gällande tandvård till utskott

6. Bilaga - Lagstiftning

Lagstiftning	Svensk författningssamling
Begravningslag (BegrL)	SFS 1990:1144
Bidragsbrottslag	SFS 2007:612
Delgivningslag	SFS 2010:1932
Folkbokföringslag	SFS 1991:481
Förvaltningslag	SFS 1986:223
Föräldrabalk (FB)	SFS 1949:381
Föräldraledighetslag	SFS 1995:58
Hälso- och sjukvårdslag (HSL)	SFS 1982:763
Kommunallag (KL)	SFS 1991:900
Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	SFS 2010:197
Lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd	SFS 2013:407
Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)	SFS 1994:137
Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk	SFS 2009:724
Lag om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	SFS 1993:387
Lag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster	SFS 1995:479
Offentlighets- och sekretesslag (OSL)	SFS 2009:400
Sambolag	SFS 2003:376
Skollag	SFS 2010:800
Socialförsäkringsbalk (SFB)	SFS 2010:110
Socialtjänstförordningen	SFS 2001:937
Socialtjänstlag (SoL)	SFS 2001:453
Utlänningslag	SFS 2005:716

